

Περιοδικὰ Ἀνάλεκτα

Zeitschrift für die alttestamentliche Wissenschaft (τόμος 122, τεύχος 2/2010)

Στὸ πρῶτο ἄρθρο τοῦ τρέχοντος τεύχους τοῦ ἔγκριτου ἐπιστημονικοῦ περιοδικοῦ ὁ Erasmus Gaß («Hosea zwischen Tradition und Innovation am Beispiel von Hos. 2,16f.») παρουσιάζει τὸν τρόπο πὸ ὁ Ὡση ἀξιοποιεῖ τὴν προηγούμενη παράδοση γιὰ τὴν ἐμπειρία τοῦ Ἰσραὴλ στὴν ἔρημο προκειμένου νὰ ἀπαντήσῃ στὶς ἀνησυχίες τῶν συγχρόνων του. Στὸ Ὡσ. 2, 16-17 ὁ προφήτης κάνει λόγο γιὰ μίαν δευτέραν κατάληψη τῆς γῆς μετὰ ἀπὸ τὴν ἐπικληση τοῦ Γιαχβὲ καὶ μὲ τὴ σαφῆ σύμπραξη τοῦ Ἰσραὴλ. Ἡ δευτέρα αὕτη πορεία μέσα στὴν ἔρημο, πὸ ὁραματίζεται ὁ προφήτης, θὰ θέσει τὰ θεμέλια γιὰ μίαν νέα σχέση μὲ τὸν Γιαχβὲ στὸ μέλλον. Ὁ συγγραφέας ἐντοπίζει παρόμοιες σκέψεις στὸ Ἱερ. 2, 2 καὶ καταλήγει στὸ συμπέρασμα ὅτι ἦδη στὴν ἐποχὴ τοῦ Ἰωσία μποροῦν νὰ ἐντοπισθοῦν οἱ ἀπαρχὲς μίας τέτοιας πίστεως στὴν ἐκλογὴ τοῦ Ἰσραὴλ.

Στὴ συνέχεια ὁ Bernard Grosse («Le parallélisme synonymique hsd ‘mwnh, le Ps 89 et les réponses du quatrième livre du Psautier, Ps 90-106») συζητᾷ τὸ συνωνυμικὸ παραλληλισμὸ τῶν hsd // ‘mwnh καὶ τὸ ρόλο πὸ αὐτὸς διαδραματίζει στοὺς Ψαλμοὺς 89 καὶ 90-106. Ὁ συγγραφέας ὑποστηρίζει ὅτι ἡ ἀπάντησις, τὴν ὁποία δίνουν οἱ Ψαλμοὶ 90-106 στὴ θεοπ. τοῦ Ψα 89 σχετικὰ μὲ τὴν πώση τῆς δαυιδικῆς δυναστείας, στηρίζεται ἐπάνω σὲ αὐτὸν τὸν παραλληλισμὸ πὸ ἀπαντᾷ στὸ Ψα 88, 12 καὶ κυρίως στὸν Ψα 89.

Ὁ τρόπος πὸ κατανοεῖται ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος στὸ βιβλίον τῶν Παροιμιῶν ἀποτελεῖ τὸ θέμα τῆς μελέτης τοῦ Richard W. Medina πὸ ἀκολουθεῖ («Life and Death Viewed as Physical and Lived Spaces. Some Preliminary Thoughts from Proverbs»). Στὶς Παροιμίες ἡ ζωὴ προσφέρεται στοὺς δικαίους ὡς μίαν δωρεὰ μακροζωίας, σοφίας, εὐημερίας, ἀξιοπρέπειας καὶ ἀσφάλειας, ἐνῶ ὁ θάνατος εἶναι τὸ ἀναπόφευκτο τέλος καὶ ὁ προορισμὸς τῶν ἁμαρτωλῶν. Ὁ συγγραφέας, ὡστόσο, ἀναρωτιέται ποιά μπορεῖ νὰ εἶναι ἡ πραγματικὴ ἀξία μίας τέτοιας ὑπόσχησης, ὅταν εἶναι γνωστὸ ὅτι ὅλοι πεθαίνουν καὶ καταλήγουν στὴν Sheol. Διαπιστώνει ὅτι στὸ βιβλίον τῶν Παροιμιῶν ἡ μακροημέρευσις συνδέεται ἄμεσα μὲ τὴ γῆ καὶ σημαίνει ὅτι οἱ δίκαιοι θὰ ἀπολαύσουν πολλὰ χρόνια ζωῆς πάνω σὲ αὐτὴν κι ὅτι θὰ διασωθεῖ τὸ ὄνομά τους μέσω τῶν ἀπογόνων τους. Ἀντίθετα γιὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἡ τιμωρία εἶναι ἡ ἀποκοπὴ τους ἀπὸ τὴ γῆ καὶ ὅτι θὰ πεθάνουν χωρὶς νὰ ἀφήσουν ἵχνη τους οὔτε στὴ γῆ οὔτε στὴν ἱστορία τῆς.

Ὁ Jacob L. Wright στὴ μελέτη πὸ ἀκολουθεῖ («Commensal Politics in Ancient Western Asia. The Background to Nehemiah's Feasting (Part I)»), χρησιμοποιοῖ ὡς ἀφετηρία του τὸ δεῖπνο πὸ περιγράφεται στὸ Νεεμ 5, 17-18 γιὰ νὰ παρουσιάσῃ

τὸν κεντρικὸ ρόλο ποὺ διαδραμάτιζε ἡ κοινωνία τῆς τράπεζας στὴ διαμόρφωση κοινωνικῶν θεσμῶν, στὴν ἐνίσχυση πολιτικῶν συμμαχιῶν καὶ στὴν κατασκευὴ τῆς νίκης. Στὴν παρούσα μελέτη, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὸ πρῶτο μέρος μίας μεγαλύτερης μελέτης παρουσιάζονται κάποιες θεωρητικὲς ἀρχές, ἀναλύονται σχετικὰ βιβλικὰ κείμενα καὶ εἰκονογραφικὲς παραστάσεις μὲ σκηνὲς ἀπὸ δεῖπνα νίκης.

Ἀκολουθεῖ ἡ μελέτη τοῦ Anssi Voitila μὲ τὸν τίτλο «Is Ben Sira Opposing Apocalyptic Teaching in Sir 3,21-24?». Ὁ συγγραφέας ὑποστηρίζει ὅτι τόσο τὸ βιβλίον τῆς Σοφίας Σειράχ ὅσο καὶ ἐκεῖνα τὰ τμήματα τοῦ Α' Ἐνῶχ, ποὺ ἀνάγονται στὴν ἴδια ἐποχὴ, δηλ. τὸ Ἀστρονομικὸ Βιβλίον (Α' Ἐνῶχ 72-82) καὶ τὸ Βιβλίον τῶν Φυλάκων (Α' Ἐνῶχ 1-36) ἀντικατοπτρίζουν μίαν ἐποχὴ, κατὰ τὴν ὁποία δραστηριοποιοῦνται πολλὲς καὶ διαφορετικὲς σοφολογικὲς σχολές, τὰ μέλη τῶν ὁποίων γνωρίζονται μεταξὺ τους καὶ οἱ μαθητὲς τους ἔχουν τὴ δυνατότητα νὰ παρακολουθοῦν δασκάλους διαφορετικῶν σχολῶν. Θὰ ἦταν ἀναμενόμενο λοιπὸν μέσα σὲ αὐτὸ τὸ πλαίσιο ὁ Ben Sira νὰ ἐπιδιώκει νὰ πείσει τοὺς μαθητὲς του γιὰ τὴν ὀρθότητα τῆς δικῆς του διδασκαλίας. Ἡ ἐπιχειρηματολογία, ὡστόσο, ποὺ ἀναπτύσσεται στὸ βιβλίον του ὁδηγεῖ στὸ συμπέρασμα ὅτι ἐκεῖνος ἀπευθύνεται μόνον στοὺς δικούς του μαθητὲς χωρὶς διάθεση πολεμικῆς ἐναντι τῶν ἄλλων σχολῶν.

Ἡ ἱστορία τοῦ Ἄρ 36, 1-12 εἶναι τὸ θέμα τῆς μελέτης τοῦ Itamar Kislev, ποὺ ἀκολουθεῖ («Numbers 36,1-12: Innovation and Interpretation»). Ἡ ἀφήγηση τοῦ Ἄρ 36, 1-12 παρουσιάζει μεγάλες ὁμοιότητες μὲ τὸ περιστατικὸ μὲ τὴς κόρες τοῦ Zelophehad, στὸ Ἄρ 27, 1-11, τὸ ὁποῖο φαίνεται νὰ συμπληρῶναι. Ὁ συγγραφέας, ὡστόσο, ὑποστηρίζει ὅτι τὰ δύο κείμενα δὲν προέρχονται ἀπὸ τὸν ἴδιον συγγραφέα καὶ ὅτι τὸ Ἄρ 36 εἶναι μεταγενέστερο. Ἐδῶ ἡ ἔμφαση εἶναι στὴν κληρονομία τῆς φυλῆς καὶ ὄχι σὲ ἐκείνην τοῦ ἀτόμου ἢ τῆς οἰκογένειας, ὅπως ἦταν στὸ Ἄρ 27. Γιὰ νὰ μπορέσει νὰ ἐπιβάλλει αὐτὴν τὴ νέα ἰδέα ὁ συγγραφέας τοῦ Ἄρ 36 τὴν παρουσιάζει ὡς μέρος τῆς ἀρχαίας παράδοσης γιὰ τὴ διαφύλαξη τῆς προσωπικῆς καὶ οἰκογενειακῆς κληρονομίας.

Ἕνα ἄλλο ἀπόσπασμα τοῦ βιβλίου τῶν Ἀριθμῶν καὶ ἡ ἱστορία τῆς σύνταξης του ἀποτελεῖ τὸ θέμα τῆς σύντομης μελέτης τοῦ Young Hye Kim, ποὺ ἀκολουθεῖ («The Finalization of Num 25,1-5»). Ὁ συγγραφέας ὑποστηρίζει ὅτι τὸ Ἄρ 25, 1-5 στὴ σημερινή του μορφή εἶναι τὸ προϊόν τῆς ἱερατικῆς ἀναθεώρησης, ἐνῶ ταυτόχρονα ἡ φρασεολογία του καὶ ἡ δομὴ του ὁδηγοῦν σὲ κάποια συμπεράσματα σχετικὰ μὲ τὴ διαδικασία ἀναθεώρησης ποὺ ὑπέστη. Ἡ ἐπεξεργασία τῆς περικοπῆς φαίνεται ὅτι ὀλοκληρώθηκε κατὰ τὴ μεταιχμαλωσιακὴ ἐποχὴ, ὅταν ὅλη ἡ ἐνότητα Ἄρ 22-33 ἀπέκτησε τὴ σημερινή της μορφή.

Θέμα τῆς σύντομης μελέτης τοῦ Ola Wikander, ποὺ ἀκολουθεῖ, εἶναι οἱ μυστηριώδεις φράσεις «ἐκεῖνοι ποὺ καταριῶνται τὸν Yamm» καὶ «ἐγείρουν τὸν Λεβιάθαν» στὸ Ἰώβ 3, 8 («Job 3,8 – Cosmological Snake-Charming and Leviathanic Panic in an Ancient Near Eastern Setting»). Ὁ συγγραφέας προσπαθεῖ νὰ συνδέσει αὐτὲς τὴς φράσεις μὲ τὴν ἱστορία τῆς θρησκείας στὴν ἀρχαία Ἀνατολή καὶ ὑποστηρίζει ὅτι συνδέονται μὲ μίαν παράδοση ποὺ ἀφορᾷ σὲ ξόρκια τόσο δυνατὰ, ὥστε νὰ εἶναι ἱκανὰ νὰ δέσουν τὴς χαιτικές δυνάμεις τῆς θάλασσας.

Ὁ Felix Albrecht στὴν τελευταία σύντομη μελέτη τοῦ τρέχοντος τεύχους ἀσχολεῖται μὲ τὴ σημασία τοῦ παλίμψηστου Κώδικα τοῦ Ἑφραΐμ ὡς μάρτυρα τοῦ κειμένου τῶν Ὁ' καὶ εἰδικότερα τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου τοῦ Ἑκκλησιαστικῆ («Codex Ephraemi Syri rescriptus. Neue Lesarten zum Septuagintatext des Koheletbuches»). Παρὰ τὴ μεγάλη καταστροφή ποῦ ἔχει ὑποστῆ τὸ χειρόγραφο, ἡ σύγχρονη τεχνικὴ τῆς φωτογραφίας φθορισμοῦ ἐπιτρέπει νέες ἀναγνώσεις τοῦ χειρογράφου, ὅπως συμβαίνει γιὰ παράδειγμα στὴν περίπτωση τοῦ Ἑκκλησιαστικῆ, γιὰ τὸν ὁποῖο προκύπτουν 14 νέες καὶ βελτιωμένες ἀναγνώσεις σὲ σχέση μὲ τὴν ἔκδοση τοῦ Tischendorf (1845).

Protokolle zur Bibel (τόμος 19, τεῦχος 1/2010)

Τὸ τρέχον τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ *Protokolle zur Bibel* φιλοξενεῖ τὸ δεύτερο μέρος τοῦ ἀφιερώματος «Βία καὶ Βίβλος» καὶ δημοσιεύει πέντες σχετικὲς μελέτες.

Στὴν πρώτη μελέτη, τοῦ Sigrid Eder, ἡ ὁποία φέρει τὸν τίτλο «Gewalt in der Bibel. Begrifflichkeit - Verstehenshilfen - Perspektiven» παρουσιάζονται μεθοδολογικὲς προϋποθέσεις ἀπαραίτητες γιὰ τὴν προσέγγιση τῶν παλαιοδιαθηκικῶν ἐκείνων κειμένων ποῦ ἀναφέρονται στὴ βία. Στὴν ἀρχὴ ὁ συγγραφέας παραθέτει ἐπὶ θέσεις μέσα ἀπὸ τίς ὁποῖες καθίσταται δυνατὴ ἡ καλύτερη κατανόηση τῶν σχετικῶν παλαιοδιαθηκικῶν κειμένων. Στὴ συνέχεια καὶ ξεκινώντας ἀπὸ τὴ σύνδεση μεταξὺ γλώσσας καὶ βίας ὁ Eder παρουσιάζει διάφορα παραδείγματα: τοὺς Ψαλμοὺς τῶν Θορῶν, τίς ἱστορίες τοῦ βιβλίου τῶν Κριτῶν γιὰ τὴ βίαιη δραστηριότητα ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν –τίς ὁποῖες συνδέει μὲ τίς σύγχρονες ἀναλύσεις γιὰ τὸ κοινωνικὸ φύλο– καθὼς καὶ ἀναφορὲς στὴ βία σὲ διάφορες παραστάσεις τοῦ Θεοῦ (π.χ. Ἔξ 14). Στὸ τελευταῖο μέρος τῆς μελέτης τοῦ ὁ συγγραφέας συζητᾷ τὰ προφητικὰ κείμενα, τὰ ὁποῖα κάνουν λόγο γιὰ τὴν εἰρήνη καὶ τὴν ἐλπίδα καθὼς καὶ γιὰ τὴν ὑπέρβαση τῆς βίας.

Ἡ Simone Paganini στὴν ἐπόμενη μελέτη ἀναλύει τοὺς νόμους τοῦ Δευτερονομίου ποῦ ἀφοροῦν στὶς γυναῖκες («Gesetze für, gegen bzw. über Frauen im Buch Deuteronomium»). Ἡ διαχρονικὴ ἀνάλυση τῶν Δτν 22, 22-29, 22, 13-21, 24, 1-4 καὶ 25, 5-10 καταδεικνύει ὅτι στὸ Δευτερονόμιο παρατηρεῖται ἡ τάση ἀνάπτυξης μίας νέας προοπτικῆς τῆς θέσης τῶν γυναικῶν μέσα στὴν κοινωνία. Παράλληλα, μία σύγχρονικὴ ἐξέταση τῆς δευτερονομικῆς θεολογίας ἐπιβεβαιώνει αὐτὴ τὴ διαπίστωση καὶ ἐντοπίζει τοὺς νόμους ποῦ ἀντικατοπτρίζουν τὴν πορεία ἀπελευθέρωσης τῶν γυναικῶν ἀπὸ διάφορες μορφὲς καταπίεσης. Πρόκειται γιὰ μίαν στάση πρωτοποριακὴ γιὰ μιὰ κοινωνία τῆς Ἀρχαίας Ἑγγῆς Ἀνατολῆς.

Στὴν ἐπόμενη μελέτη («Gewalt-tätiger Gott? Phänomenologische Spurensuche zur Gewalt Gottes im Neuen Testament») ἡ Hannelore Niedermayer, ἀξιοποιεῖ τὰ συμπεράσματα τοῦ Jacques Derrida σχετικὰ μὲ τὴ βία καὶ τὴν ἐξουσία καὶ συζητᾷ μὲ τὴ βοήθεια μίας σύγχρονικῆς ἀνάγνωσης τὸ φαινόμενο τῆς βίας μέσα στὴν Καινὴ Διαθήκη καὶ εἰδικότερα στὴν ἀφήγηση τοῦ πάθους τοῦ Ἰησοῦ. Μὲ ἀφορμὴ τὴ χρήση τοῦ ρήματος «παραδίδωμι» στὸ πλαίσιο αὐτῆς τῆς ἀφήγησης ἡ συγ-

γραφέας εξετάζει τὸ ἐρώτημα ἐὰν ὁ Θεός-Πατέρας θυσιάζει τὸν Υἱό του κι ἐὰν ἐπιτρέπει τὴ βία.

Ὁ Martin Hasitschka, στὴ συνέχεια («Widerstand gegen die Verführung durch das “Tier” in der Nachfolge des “Lammes”. Kontrastbilder von Gewalt und Gewaltfreiheit in der Offenbarung des Johannes») ἐξετάζει τὶς παραστάσεις βίας στὸ βιβλίο τῆς Ἀποκάλυψης καὶ τὶς συνδέει μὲ τὴν ἱστορικοκοινωνικὴ κατάσταση μέσα στὴν ὁποία ζοῦν οἱ χριστιανικὲς κοινότητες τῆς Μ. Ἀσίας (σκληρὴ φορολογία, διώξεις, σωματικὴ καὶ ψυχικὴ βία) κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1ου αἰ. μ.Χ. Μέσα στὴ βία, τὴν ὁποία ὑφίστανται, οἱ Χριστιανοὶ ὀραματίζονται τὴ σύγκρουση μεταξὺ τῶν ὑπερφυσικῶν ἐχθρικῶν δυνάμεων καὶ τοῦ Θεοῦ σὲ ἐπίπεδο παγκόσμιας ἱστορίας κι ἐκφράζουν τὴ βεβαιότητά τους ὅτι τὸ Ἄρνιο Χριστὸς θὰ νικήσει. Ταυτόχρονα μέσα ἀπὸ μία ἰδιαίτερη θεολογία (χριστολογία) καὶ μὲ εἰκόνες ἐλπίδας καὶ ὕμνους ὁ συγγραφέας τῆς Ἀποκάλυψης καλεῖ τοὺς ἀναγνώστες του νὰ ἀποποιηθοῦν κάθε εἶδος βίας.

Στὸ τελευταῖο ἄρθρο τοῦ τρέχοντος τεύχους («Glaubensmut und Mannhaftigkeit. Die Deutung von Gewalttaten alttestamentlicher Frauen in der Patristik») ἡ Agneth Siquans συζητᾷ τὶς περιπτώσεις γυναικῶν, οἱ ὁποῖες στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ἀσκοῦν βία ἢ γενικότερα συνδέονται μὲ πράξεις βίας (ἡ Δεββῶρα, ἡ Ἰαήλ, ἡ Ἰουδεῖθ καὶ ἡ Ἑσθήθ) καὶ τὸν τρόπο πὸς τὶς ἀντιμετωπίζουν οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Γιὰ τοὺς Πατέρες ἀποτελοῦν παραδείγματα πίστεως καὶ θάρρους - καθὼς σώζουν τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ φυσικοὺς καὶ πνευματικοὺς ἐχθροὺς - ἀλλὰ καὶ τύποι τῆς Ἐκκλησίας.

Biblische Notizen (τεύχος 144/2010)

Στὸ πρῶτο ἄρθρο τοῦ τεύχους 144 τοῦ περιοδικοῦ *Biblische Notizen* ὁ Thomas Krüger ἀσχολήθηκε μὲ τὸ πρόβλημα τῆς ἀξιοποίησης τῶν σχετικῶν μὲ τὸν Ἰσραὴλ ἱστοριῶν τῆς ἐβραϊκῆς Βίβλου στὴν ἀνασύνθεση τῆς ἱστορίας τοῦ ἀρχαίου Ἰσραὴλ («Recent Developments in the History of Ancient Israel and their Consequences for a Theology of the Hebrew Bible»). Στὴ σύγχρονη ἔρευνα τίθεται ἓνα διπλὸ ἐρώτημα: θὰ ἔπρεπε μία θεολογικὴ ἐρμηνεία τῆς Βίβλου νὰ ἀγνοεῖ τὶς ἀντιθέσεις μεταξὺ τῶν βιβλικῶν κειμένων καὶ τῆς ἱστορικῆς πραγματικότητας καὶ νὰ κατανοεῖ τὶς πρῶτες ὡς μεταφορὲς ἢ παραδείγματα ἢ θὰ ἦταν ὀρθότερο νὰ τὶς ἀξιολογεῖ κριτικὰ λαμβάνοντας ὑπόψη τὴν ἱστορικὴ πραγματικότητα στὴν ὁποία ἀναφέρονται; Ὁ συγγραφέας τοῦ ἄρθρου υἱοθετεῖ τὴ δευτέρη προσέγγιση, ἡ ὁποία συμφωνεῖ μὲ τὴ σύγχρονη κοσμοθεωρία ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν θέση τῆς σύγχρονης κριτικῆς βιβλικῆς ἐρμηνευτικῆς γιὰ τὴν ὑπαρξη μέσα στὴ Βίβλο πολλῶν διαφορετικῶν θεολογικῶν παραδόσεων.

Τὸ ἄρθρο τοῦ Harald Schweizer μὲ τὸν τίτλο «Die Josefsgeschichte im Koran und in der hebräischen Bibel - Synoptischer Vergleich», ποὺ ἀκολουθεῖ, ἀποτελεῖ τὴ συνέχεια ἑνὸς προηγουμένου (στὸ τεύχος 143 τοῦ περιοδικοῦ), ὅπου ὁ Schweizer εἶχε ἀσχοληθεῖ μὲ μεθοδολογικὰ ζητήματα σχετικά μὲ τὴ σχέση Κορανίου καὶ ἐβραϊκῆς Βίβλου στὸ παράδειγμα τοῦ Ἰωσήφ. Ἀπὸ τὴ σύγκριση ποὺ γίνεται στὸ

παρὸν ἄρθρο μεταξὺ τῶν δύο ἀφηγήσεων γιὰ τὸν Ἰωσήφ, τὴ βιβλικὴ καὶ τὴν κορανικὴ, προκύπτει ὅτι στὸ κείμενο τοῦ Κοραίου ἡ βιβλικὴ ἱστορία ἐμπλουτίζεται μὲ πολλὰ κορανικὰ κηρυγματικὰ στοιχεῖα, ἐνῶ οἱ παραλείψεις στοιχείων τοῦ βιβλικοῦ κειμένου ἔχουν ὡς σκοπὸ τὴν ἀφαίρεση ἀπὸ τὴν ἱστορία ὁποιοδήποτε ἰουδαϊκῶν στοιχείων.

Ὁ Peter Höffken, στὴ συνέχεια, παρουσιάζει τὴν ἐκδοχὴ τοῦ Ἰωσήπου γιὰ τὴν ἱστορία τῶν Ἔσδρα καὶ Νεεμία, ἡ ὁποία διαφέρει σὲ πολλὰ σημεῖα ἀπὸ ἐκείνην τοῦ Γ' Ἔσδρα («Esra und Nehemia als Handlungsträger bei Josephus»). Σύμφωνα μὲ τὸν Ἰωσήπου οἱ δύο αὐτοὶ ἄνδρες εἶναι σύγχρονοι καὶ ζοῦν στὴν ἐποχὴ τοῦ Ξέρξη. Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Ἰωσήπου φαίνεται νὰ ἐπικεντρώνεται στὶς πράξεις αὐτῶν τῶν ἀνδρῶν ποὺ σχετίζονται μὲ τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ κορυφώνονται μὲ τὴν ἀνέγερση τοῦ Ναοῦ, ἐνῶ κάποιες ἄλλες δραστηριότητές τους περνοῦν σὲ δευτέρο ἐπίπεδο ἢ παραλείπονται.

Ἡ παρουσία τοῦ Ἀβραὰμ στὰ βιβλία τοῦ Ἰεζεκιήλ, τοῦ Νεεμία καὶ τῶν Ψαλμῶν εἶναι τὸ θέμα τῆς μελέτης τοῦ Bernard Gosse, ποὺ ἀκολουθεῖ («Abraham et Canaan dans le livre d'Ézéchiel, Néhémie et le Psautier»). Σύμφωνα μὲ τὸ συγγραφέα στὸ βιβλίον τοῦ Ἰεζεκιήλ ὁ Ἀβραὰμ ἐμφανίζεται ὡς ὁ προπάτορας τῶν λαῶν τῆς Χαναάν, ἐνῶ στὸ βιβλίον τοῦ Νεεμία ἡ χαλδαϊκὴ καταγωγὴ τοῦ Ἀβραὰμ συνδέεται μὲ τὴν ἐπιστροφή ἀπὸ τὴν Αἰχμαλωσία. Πρόκειται γιὰ μία ἰδέα ἡ ὁποία φαίνεται νὰ ἔχει ἐπηρεάσει κείμενα τῶν Ψαλμῶν.

Στὴν ἐπόμενη μελέτῃ ὁ Andrea Beyer διερευνᾷ τὸ ζήτημα τῆς πιθανῆς λογοτεχνικῆς ἐξέλιξης τοῦ Ψαλμοῦ 3 («Vom Traumorakel zum Morgenlied. Literarkritische und kompositionsgeschichtliche Erwägungen zur Textgeschichte von Psalm 3»). Ἀναλύοντας τὴν ποιητικὴ δομὴ τοῦ Ψαλμοῦ καὶ ἀξιοποιώντας τὶς μεθόδους τῆς λογοτεχνικῆς κριτικῆς ὁ συγγραφέας καταλήγει στὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ Ψαλμὸς 3 θὰ πρέπει νὰ ἐξελίχθηκε ἀπὸ μία προσευχὴ, ἡ ὁποία στηριζόταν σὲ ἓνα ὄραμα-χρησμοῦ, σὲ ἓνα πρωινὸ ἄσμα. Ἡ ἀλλαγὴ αὐτὴ ἔγινε ὥστε νὰ ἐνταχθεῖ ὁ Ψαλμὸς μέσα στὴ γενικότερη ἐνότητα Ψα 3-14, τῆς ὁποίας τὸ θέμα εἶναι ἡ βρόχθια ποὺ παρέχει ὁ Θεὸς στοὺς δικαίους.

Ὁ Hans-Georg von Mutius στὴ συνέχεια συζητᾷ τὴν ταλμουδικὴ ἐκδοχὴ τοῦ Ἐκκλ 5, 9 καὶ τὴν πιθανὴν τῆς σχέσης μὲ τὸ κείμενο τῶν Ο' («Eine talmudische Textvariante zu Kohelet 5,9 und ihr Verhältnis zur LXX»). Ἀντὶ γιὰ τὸ דמוי דהב אבן אבן (Ἐκκλ 5,9) ἓνα ταλμουδικὸ κείμενο διασώζει τὴ γραφὴ דמוי דהב אבן אבן אבן (b Makkot 10a). Εἶναι πιθανὸν αὐτὴ ἡ γραφὴ νὰ συνδέεται μὲ ἓνα μέρος τῆς παράδοσης τοῦ κειμένου τῶν Ο', ὅπου ἡ δύσκολη ἑβραϊκὴ πρόταση μεταφράζεται ὡς: «καὶ τίς ἠγάπησεν ἐν πλήθει αὐτοῦ γέννημα[τα]». Ὁ συγγραφέας ἐπιπλέον σημειώνει ὅτι ἡ ἀκριβὴς μετάφραση τῶν ἑβραϊκῶν λέξεων παραμένει δύσκολη, ἐπειδὴ τὰ אבן (μασσωριτικὸ κείμενο) καὶ אבן (ταλμουδικὴ ἐκδοχὴ) προφανῶς συγχέονταν στὴν προ-μασσωριτικὴ ὀρθογραφία.

Ἡ ἐπίδραση, τὴν ὁποία ἄσκησε ἡ Σοφία Σειράχ στὰ κείμενα τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἀποτελεῖ τὸ θέμα τῆς μελέτης τοῦ Marko Marttila, ποὺ ἀκολουθεῖ («Das

Sirachbuch und das Neue Testament. Der Einfluss eines jüdischen Weisheitswerkes auf die frühchristlichen Autoren»). Ἐν αὐτῷ ἔχει ἀπασχολήσει ἰδιαίτερα τὴν ἔρευνα, τὸ βιβλίον τῆς Σοφίας Σειράχ φαίνεται ὅτι ἐπηρέασε μὲ διάφορους τρόπους τὰ καινοδιαθηκικά κείμενα. Σὲ αὐτὰ δὲν ἀπαντοῦν τόσο κατὰ λέξιν παραθέσεις ὅσο ἔμμεσες ἀναφορές, ἐνῶ κάποιες φορές ἡ ἀρχικὴ σκέψη τοῦ παλαιοδιαθηκικοῦ κειμένου ἀναπτύσσεται περαιτέρω ἢ ἀπορρίπτεται. Ἰδιαίτερα ἐμφανεῖς εἶναι οἱ σχέσεις τῆς Σοφίας Σειράχ μὲ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Ἰακώβου.

Τέλος ὁ Thomas Witulski στὴ μελέτη του «Zur Frage der in Apk 13 verwendeten Quellen» ἀσχολεῖται μὲ τὸ ζήτημα τῶν πηγῶν τοῦ Ἀποκ 13 καὶ καταλήγει μετὰ ἀπὸ παράθεση τῶν ὑποθέσεων πού ἔχουν διατυπωθεῖ μέχρι σήμερον στὴν ἔρευνα ὅτι ἐπικρατέστερη παραμένει ἐκείνη τοῦ W. Bousset. Σύμφωνα μὲ αὐτὴν ὁ συγγραφέας τῆς Ἀποκάλυψης δὲ χρησιμοποίησε γραπτὰ πηγὰ ἀλλὰ προφορικὰ παραδόσεις.

Zeitschrift für Theologie und Kirche (τόμος 107, τεῦχος 2/2010)

Ἡ πρώτη μελέτη τοῦ τρέχοντος τεύχους τοῦ περιοδικοῦ *Zeitschrift für Theologie und Kirche* εἶναι τοῦ Matthias Konrad καὶ ἀσχολεῖται μὲ τὸ πρόβλημα τοῦ λεγόμενου «ἱστορικοῦ Ἰησοῦ» («Stellt der Vollmachtsanspruch des historischen Jesus eine Gestalt "vorösterlicher Christologie" dar?»). Ὁ συγγραφέας ἐξετάζει τὴ σχέση μετὰ τοῦ τρόπου πού ὁ Ἰησοῦς προβάλλει τὴν ἐξουσία του στὰ θαύματα, στὴ συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν ἢ στὴν στάση του ἀπέναντι στοῦ Νόμο κ.τ.λ. καὶ τῆς μεταπασχάλιας χριστολογίας.

Ὁ Lange Dietz, στὴ συνέχεια, ἀσχολεῖται μὲ τὴ θέση πού καταλαμβάνει ἡ ἔννοια τοῦ ἁγίου στὴ σκέψη τοῦ Nathan Söderblom («Die Vermittlung des Heiligen bei Nathan Söderblom»). Σύμφωνα μὲ τὸν Söderblom τὸ ἅγιο, τὸ ὁποῖο βιώνεται εἴτε ὡς φόβος εἴτε ὡς ἐμπιστοσύνη, δὲν θὰ πρέπει νὰ ταυτίζεται μὲ κάποια συγκεκριμένη κοσμικὴ ἢ θρησκευτικὴ κοινότητα. Ὡστόσο μέσα ἀπὸ συγκρούσεις καὶ συγκλίσεις μπορεῖ νὰ εἶναι παρὸν στὶς σχέσεις μετὰ κρατῶν, θρησκευτῶν καὶ χριστιανικῶν ὁμολογιῶν ὡς ἀνυπόκριτη ἀγάπη ἢ στὴν ἀναλογία του ὡς τὸ διεθνὲς δίκαιο μὲ σκοπὸ νὰ ἐπιτευχθεῖ ἡ εἰρηνικὴ ἐνότητα μέσα στὴν πολυμορφία.

Ἡ πιθανὴ ἐπίδραση τοῦ Martin Heidegger στὴ σκέψη τοῦ R. Bultmann καὶ εἰδικότερα στοῦ βιβλίου του γιὰ τὸν Ἰησοῦ ἀποτελοῦν τὸ θέμα τῆς μελέτης τοῦ Konrad Hammann, πού ἀκολουθεῖ («Die Entstehung von Bultmanns Jesus-Buch»). Ὁ ἴδιος ὁ Bultmann ἀνέφερε σὲ προχωρημένη ἡλικία ὅτι τὸ βιβλίον του τὸ ἔγραψε πρὶν γνωρίσει τὸν Heidegger, ὁ συγγραφέας ὡστόσο τῆς μελέτης ἀποδεικνύει ὅτι ὁ Bultmann ἔγραψε τὸ βιβλίον τὴν ἀνοιξὴν τοῦ 1925, ὅταν ἤδη ἀλληλογραφοῦσε γιὰ μεγάλο χρονικὸ διάστημα μὲ τὸν Heidegger. Μέσα μάλιστα στοῦ συγκεκριμένου βιβλίου ὑπάρχουν ἔμμεσες πληροφορίες γιὰ τὴ συζήτηση μετὰ τῶν δύο ἀνδρῶν. Ἀπὸ τὴν ἄλλη ὡστόσο φαίνεται ὅτι ὁ Bultmann εἶχε ἤδη ἀναπτύξει τὰ βασικὰ στοιχεῖα τῆς ὑπαρξιακῆς ἐρμηνείας του πρὶν ἀρχίσει νὰ διαλέγεται μὲ τὸν Heidegger.

Ἡ ἐπόμενη μελέτη εἶναι τοῦ Christian Grethlein καὶ ἀσχολεῖται μὲ ἓνα θέμα τὸ ὁποῖο ἀπασχολεῖ τὰ τελευταῖα χρόνια τὴν Εὐαγγελικὴ Ἐκκλησία («Theologie als Studiengang an der Fachhochschule Erste Überlegungen zu einem neuen Thema»). Ἡ ὁργάνωση τῆς προτεσταντικῆς θεολογίας βρίσκεται αὐτὴν τὴ στιγμή σὲ μία διαδικασία ἀναπτυσσόμενης πολυφωνίας. Τὰ πανεπιστήμια τῶν ἐφαρμοσμένων ἐπιστημῶν φαίνεται ὅτι δὲν εἶναι κατάλληλα γιὰ τὴν ἐκπαίδευση παστόρων κι ἔτσι ὁ συγγραφέας προτείνει τὴν ἐνσωμάτωση τῆς θεολογίας μικρότερων προτεσταντικῶν ὁμάδων μέσα στὶς ὑπάρχουσες εὐαγγελικὲς θεολογικὲς σχολές.

Ὁ Wilhelm Hüffmeier, τέλος, στὴ μελέτη τοῦ μὲ τὸν τίτλο «“Was ist, ist durch Vorherbestimmen” Spuren Calvins bei Theodor Fontane» ἀσχολεῖται μὲ τὴν πιθανὴ ἐπίδραση ποὺ ἄσκησε ἡ διδασκαλία τοῦ Καλβίνου γιὰ τὸν προσορισμὸ ὡς ἐκλογὴ τῆς χάριτος στὴ ζωὴ καὶ στὰ συγγράμματα τοῦ Πρώσου ποιητῆ Theodor Fontane.

Evangelische Theologie (τόμος 70, τεῦχος 4/2010)

Τὸ τρέχον τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ *Evangelische Theologie* εἶναι ἀφιερωμένο σὲ ζητήματα ἠθικῆς μὲ τὴν εὐρεία σημασία τοῦ ὄρου καὶ κυρίως σὲ θέματα ποὺ ἔμμεσα ἢ ἄμεσα συνδέονται μὲ τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα.

Στὴν πρώτη μελέτη τοῦ τεύχους, μὲ τὸν τίτλο «Der Beitrag der deontologischen christlichen Ethik zum heutigen Menschenrechtsdiskurs» ὁ Jacobus M. Vorster ἀναζητᾷ τὸ ρόλο ποὺ μπορεῖ νὰ διαδραματίσει ἡ δεοντολογικὴ χριστιανικὴ ἠθικὴ στὴ σύγχρονη συζήτηση γιὰ τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα, ὅπως αὐτὴ διαμορφώνεται μέσα στὸ πλαίσιο μίας συγκεκριμένης προβληματικῆς (θρησκευτικὸς ἔξτρεμισμός, δολοφονίες γυναικῶν, ἰδεολογίες τῆς μὴ ἀνοχῆς, οἰκολογικὴ καταστροφὴ κ.λπ.). Ὁ συγγραφέας ὑποστηρίζει μίαν ἐπανομηματοδότηση τῆς δεοντολογικῆς ἠθικῆς μὲ τὴ βοήθεια τοῦ βιβλικοῦ λόγου καὶ παρουσιάζει συγκεκριμένα παραδείγματα μέσα ἀπὸ τὰ ὁποῖα καθίσταται σαφὲς πῶς κεντρικὲς πτυχὲς τῆς βιβλικῆς ἠθικῆς μποροῦν νὰ συμβάλουν γόνιμα στὴν ἀνάπτυξη μίας ἠθικῆς τῶν ἀνθρώπινων δικαιωμάτων.

Μὲ μίαν ἰδιαίτερη πτυχὴ τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, αὐτὴν τῆς ἐλευθερίας τῆς συνείδησης, ἀσχολεῖται ὁ Christian Polke στὴ μελέτη ποὺ ἀκολουθεῖ («Gewissensfreiheit als Dissidentenschutz. Martha C. Nussbaums Verteidigung der amerikanischen Verfassungstradition»). Ὁ συγγραφέας σχολιάζει τὶς θέσεις ποὺ ἀνέπτυξε στὸ πρόσφατο βιβλίο τῆς (2008) ἡ Martha C. Nussbaum γιὰ τὴν ἐλάχιστη ἐμπλοκὴ τοῦ κράτους στὸ θρησκευτικὸ κῶρο καὶ τὴν προσαρμογὴ τῶν σχετικῶν μὲ τὴν ἐλευθερία τῆς συνείδησης νόμων πρὸς χάριν τῶν ἐπιμέρους ἀτόμων καὶ ἀναζητᾷ τὶς ἐπιπτώσεις ποὺ αὐτὲς μποροῦν νὰ ἔχουν στὴ διασφάλιση τῶν δικαιωμάτων τῶν μειονοτήτων.

Ἡ Angelika Dörfler-Dierken στὴ συνέχεια συζητᾷ τὴ σχέση ἠθικῆς τῆς εἰρήνης καὶ ποιμαντικῆς στήριξης τῶν στρατιωτῶν τοῦ στρατοῦ τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Δημοκρατίας τῆς Γερμανίας («Militärseelsorge und Friedensethik»). Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἠθικὴ τῆς εἰρήνης, ὅπως καταγράφηκε τὸ 2007 στὸ κείμενο τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκ-

κλυσίας τῆς Γερμανίας (EKD) μὲ τὸν τίτλο «Ζώντας ἀπὸ τὴν εἰρήνη τοῦ Θεοῦ - φροντίζοντας γιὰ δίκαιη εἰρήνη» («Aus Gottes Frieden leben - für gerechten Frieden sorgen»), φαίνεται νὰ δυσκολεύεται νὰ ἑναρμονισθεῖ μὲ τὴν ποιμαντικὴ τοῦ στρατεύματος ἕξαιτίας τῆς προηγούμενης ἱστορίας τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ ἐπαγγελματικοῦ χαρακτήρα του σήμερα. Ὁ συγγραφέας, ὡστόσο, ὑποστηρίζει ὅτι οἱ νέες ἐξελίξεις στὸ γερμανικὸ στρατὸ δημιουργοῦν πρόσφορο ἔδαφος γιὰ ποιμαντικὴ δράση.

Ἡ ἐπόμενη μελέτη εἶναι τῆς Ute Gause καὶ φέρει τὸν τίτλο «Reformation, geschlechtergeschichtlich - auch ein notwendiger Nachtrag zum Calvinjahr 2009». Ἡ συγγραφέας ἕξειτάζει τὴ θέση τῶν γυναικῶν στὶς κοινότητες τῶν μεταρρυθμιστῶν καὶ τὴ στάση τοῦ Καλβίνου ἀπέναντί τους καὶ κυρίως ἀπέναντι σὲ μία ἀπὸ τὶς πρῶτες γυναῖκες θεολόγους τῆς Μεταρρύθμισης, τὴν Marie Dentière. Στὸ τελευταῖο μέρος τῆς μελέτης τῆς ἡ συγγραφέας ἀπαριθμεῖ μία σειρά ἀπὸ ζητήματα, τὰ ὁποῖα θὰ μπορούσαν νὰ ἀπαντηθοῦν, ἐὰν λαμβανόταν σοβαρότερα ὑπόψη ἡ συμβολὴ τῆς Μεταρρύθμισης στὴ σχέση τῶν δύο φύλων.

Στὸ τρέχον τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ συμπεριλαμβάνονται ἐπίσης ἡ βιβλιοπαρουσίαση τοῦ Martin Weeber («Kritisches Forum: Im Namen Gottes. Kanzelreden, hg. v. Christoph Dinkel (1. und 2. Predigtreihe)») τῆς ἔκδοσης τῶν λόγων τῶν καγκελλαρίων ἀπὸ τὸν Christoph Dinkel καὶ στὴ μόνιμη στήλη τοῦ περιοδικοῦ *Zur Situation* ἓνα κείμενο μὲ τὶς θέσεις τοῦ John Polkinghorne σχετικὰ μὲ τὸ στρατευμένο ἀθεῖσμό, ὁ ὁποῖος κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια ἐκδηλώνεται στοὺς κόλπους τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν. Ὁ συγγραφέας παρατηρεῖ πὼς, παρ' ὅλες τὶς διαφορὲς καὶ φαινομενικὲς ἀντιπαραθέσεις, ἡ θεολογία καὶ οἱ φυσικὲς ἐπιστῆμες συγγενεοῦν μεταξὺ τους ἕξαιτίας τῆς κοινῆς ἀναζήτησης τῆς ἀλήθειας ποὺ τὶς χαρακτηρίζει.

Kerygma und Dogma (τόμος 56, τεῦχος 3/2010)

Ἡ πρώτη μελέτη τοῦ τρέχοντος τεύχους τοῦ περιοδικοῦ *Kerygma und Dogma* εἶναι τοῦ Gerhard D. D. Müller κι ἔχει ὡς θέμα τὶς δύο σημαντικὲς γιὰ τὴ Μεταρρύθμιση μορφὲς τοῦ Λουθήρου καὶ τοῦ Μελάγχθωνα («Philipp Melanchthon (1497-1560) und Martin Luther (1483-1546). Ein Vergleich»). Ὁ συγγραφέας συγκρίνει τὶς δύο αὐτὲς προσωπικότητες καὶ ἀναδεικνύει σημαντικὲς ὁμοιότητες ἀλλὰ καὶ διαφορὲς στὸ χαρακτήρα καὶ στὸν τρόπο σκέψης τῶν δύο ἀνδρῶν.

Ὁ Karl Friedrich Wiggermann στὴ συνέχεια παραθέτει καὶ σχολιάζει κείμενα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, τῆς Καινῆς Διαθήκης καὶ χριστιανῶν συγγραφέων καὶ τέλος κείμενα ἀπὸ τὰ Cahiers τοῦ Paul Valéry, τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται στὴν ἐμπειρία τοῦ Θεοῦ («...von Gott zu Gott". Eine geistliche Einstimmung»).

Ὁ Jochen Arnold στὴ μελέτη του, ποὺ φέρει τὸν τίτλο «Missio Generalis et Specialis. Systematisch-theologische Erwägungen zum Verhältnis von interreligiösem Dialog und evangelistischer Verkündigung», προτείνει μία νέα σχέση μεταξὺ *missio generalis* καὶ *missio specialis* στὸ κῶρο τῆς λουθηρανικῆς ἱεραποστολικῆς. Ὑποστηρίζει ὅτι ἡ ἱεραποστολή, ἡ ὁποία θὰ πρέπει νὰ νοεῖται ὡς *missio Dei*, ἔχει δύο

πλευρές: τὸ διάλογο μεταξύ πολιτισμῶν καὶ θρησκευτῶν (*missio generalis*) καὶ τὸν εὐαγγελισμό (*missio specialis*). Καμιά ἀπὸ τὶς δύο πλευρὲς δὲν θὰ πρέπει νὰ παραθεωρεῖται· σὲ μία ἐποχὴ πολέμων καὶ συρράξεων ὁ διάλογος εἶναι ἀπαραίτητος, ταυτόχρονα ὅμως δὲν μπορεῖ αὐτὸς νὰ γίνεται χωρὶς τὴν ταυτόχρονη διακήρυξη τοῦ εὐαγγελίου στὰ ἔθνη.

Στὴν ἐπόμενη μελέτη ὁ Michael Plathow («*Auferstehung der Toten oder/und Unsterblichkeit der Seele. Ein konfessionskundlich-ökumenischer Beitrag*») πραγματεύεται ἕνα ζήτημα, τὸ ὁποῖο ἀπασχολεῖ ἰδιαίτερα κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια τὸ ρωμαιοκαθολικὸ καὶ εὐαγγελικὸ θεολογικὸ χώρο, αὐτὸ τῆς σχέσης μεταξύ τῆς πίστεως στὴν ἀνάσταση τῶν νεκρῶν καὶ τῆς πίστεως στὴν ἀθανασία τῆς ψυχῆς. Ὁ συγγραφέας παρουσιάζει τὶς διάφορες προτεσταντικὲς («ὁ θάνατος ὀλόκληρου τοῦ ἀνθρώπου» στὴ διαλεκτικὴ θεολογία, τὴ συνέχεια καὶ ἀσυνέχεια στὴν ἔσχατολογικὴ σκέψη τοῦ W. Pannenberg, τοῦ W. Härle κ.ἄ., τὴν ἐπικοινωνία τοῦ Θεοῦ μὲ τοὺς δικούς του ἀνθρώπους ἐν Χριστῷ ποὺ ὑποστήριξε ὁ M. Luther κ.ἄ.) καὶ τὶς ρωμαιοκαθολικὲς θέσεις (ἀνάσταση τῶν νεκρῶν, ὅπως τὴν ἀντιλαμβάνονται οἱ K. Rahner καὶ G. Greshake, τὸ ἐπίσημο δόγμα τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, ὅπως διατυπώθηκε στὴ διακήρυξη τῆς Ρώμης (VApS 11) γιὰ θέματα ἔσχατολογίας στὶς 17.5.1979 κ.ἄ.). Ἐπιπλέον στὴ μελέτη του ὁ συγγραφέας θίγει ζητήματα γλώσσας τῆς εὐσέβειας καὶ τῆς ἐπιστήμης, καθὼς καὶ τοὺς *lex credendi*, *lex cognoscendi* καὶ *lex orandi*.

Ἡ τελευταία μελέτη τοῦ τρέχοντος τεύχους εἶναι τὸ δεύτερο μέρος τῆς μελέτης τοῦ Gunther Wenz γιὰ τὶς τάσεις ποὺ ἐπικρατοῦν στὴν ἔρευνα σχετικὰ μὲ τὸν Παῦλο («*Old Perspectives on Paul. Forschungsgeschichtliche Epilegomena zum Paulusjahr (2. Teil)*»). Ὁ συγγραφέας ἀφορμᾶται ἀπὸ τὶς παλαιότερες τάσεις στὴν ἔρευνα (R. Bultmann, A. Schweizer καὶ F. Christian Baur) καὶ προχωρᾷ στὴν παρουσίαση τῆς νεότερης τάσης («*New Perspective on Paul*»), ἡ ὁποία ἐκπροσωπεῖται ἀπὸ τοὺς E.P. Sanders καὶ James D.G. Dunn, καθὼς καὶ τῆς τρέχουσας κατάστασης, τὴν ὁποία ὀνομάζει *Post-New Perspective Perspectives*).

Neue Zeitschrift für Systematische Theologie und Religionsphilosophie (τόμος 52, τεῦχος 1/2010)

Ἡ πρώτη μελέτη τοῦ πρώτου τεύχους τοῦ τρέχοντος ἔτους εἶναι τοῦ Herber Huber καὶ φέρει τὸν τίτλο «*Dimensionen der Rationalität. Religion im Verhältnis zu Kunst, Wissenschaft und Philosophie*». Ὁ συγγραφέας προτείνει σὲ αὐτὴν τὴν ἀντίληψη τῆς πραγματικότητας ὡς φαινομένου τῆς θέλησης. Αὐτὸ βέβαια ἐπιτρέπει νὰ συμπεριληφθοῦν ἐκτὸς τῆς ἐπιστήμης - ἡ ὁποία περιορίζεται στὴν ἀντικειμενικὴ ἔξωτερικὴ παρατήρηση - καὶ ἡ τέχνη καὶ ἡ θρησκεία - ποὺ κατανοοῦν μὲσω τῆς ἐμπάθειας τὸ βάθος τῶν πραγμάτων - στὶς ἀθηνικὲς μορφὲς τῆς λογικῆς καὶ τῆς λογικότητας. Στὴ συνέχεια ὁ συγγραφέας ὑποστηρίζει λαμβάνοντας ὑπόψιν του τὶς βασικὲς ἀρχὲς τῆς φιλοσοφικῆς σκέψης τοῦ Schelling ὅτι ἡ ἱστορία τῆς θρησκείας θὰ πρέπει νὰ κατανοηθεῖ ὡς μία ἱστορία τῆς λογικότητας, ποὺ ξεκινᾷ ἀπὸ

τήν πώση τοῦ ἀνθρώπου, περνᾶ ἀπό τις εἰδωλολατρικές θρησκευτικές καὶ καταλήγει στή σωτηρία διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Συνεπῶς, κατὰ τὸν Huber, ὅλες οἱ ἱστορικές μορφές τῆς φιλοσοφίας ἀποτελοῦν τὸν προάγγελο μίας τέλειης κατανόησης, ἡ ὁποία ὁμως μπορεῖ νὰ πραγματοποιηθεῖ στὰ ἔσχατα. Στὸ τελευταῖο μέρος τῆς μελέτης τοῦ ὁ Huber ἀσκεῖ κριτική στὴν ἀρνηση τοῦ Hegel νὰ ἀποδεχθεῖ τὸν παραπάνω τρόπο ἀντίληψης.

Ὁ Paul J. DeHart στὴ συνέχεια («*Ter mundus accipit infinitum: The Dogmatic Coordinates of Schleiermacher's Trinitarian Treatise*») συζητᾶ βασικές πτυχές τῆς σκέψης τοῦ Schleiermacher περὶ τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, ὅπως τις ἀναπτύσσει στὸ ἔργο του *Der christliche Glaube*. Ὁ τρόπος ποῦ ὁ Schleiermacher πραγματεύεται τὸ ζήτημα τῆς Ἁγίας Τριάδος ἀποδεικνύει σύμφωνα μὲ τὸν DeHart ὅτι ὁ Γερμανὸς θεολόγος θεωροῦσε τὸ τριαδικὸ δόγμα ὡς τὸ ἐπισφράγισμα ὀλόκληρου τοῦ σχεδίου τῆς σωτηρίας. Κεντρικὴ θέση μέσα σὲ αὐτὸ τὸ σχέδιο καταλαμβάνει ἡ ἔνωση τοῦ αἰώνιου Θεοῦ μὲ τὴν ἀνθρώπινη φύση ἐν Χριστῷ, κατὰ τὸ ὁποῖο ἐπαναλαμβάνεται μὲ τὸν ἐρχομὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στὴν ἔνωση τοῦ Θεοῦ μὲ τὴν ἀνθρωπότητα. Ὁ συγγραφέας ἐπίσης ὑποστηρίζει ὅτι, προκειμένου νὰ κατανοηθεῖ ἡ σκέψη τοῦ Schleiermacher σχετικά μὲ τὴν Τριάδα, θὰ πρέπει νὰ ἐξετασθεῖ ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο συνδέει αὐτὲς τις δύο ἐνώσεις μὲ τὴν θέση του γιὰ τὴν ἀπόλυτη αἰτιότητα τῆς θείας δημιουργίας.

Οἱ θέσεις τοῦ K. Barth σχετικά μὲ τὴν ἐνσάρκωση τοῦ Λόγου ἀποτελοῦν τὸ ἀντικείμενο τῆς ἀνάλυσης τοῦ Paul D. Molnar στὴ μελέτη ποῦ ἀκολουθεῖ («*Can Jesus' Divinity be Recognized as 'Definitive, Authentic and Essential' if it is Grounded in Election? Just how far did the Later Barth Historicize Christology?*»). Ὁ συγγραφέας ἀναζητᾶ τὴν πιθανὴ σχέση μεταξὺ τῶν θέσεων ποῦ ἀνέπτυξε ὁ Barth στὰ νεότερα χρόνια κι ἐκείνων στὴν ὕστερη φάση τῆς ζωῆς του. Ὁ συγγραφέας ἀπαντώντας στὸ ἐρώτημα κατὰ πόσο ὁ Barth τελικὰ ἱστορικοποίησε τὴν χριστολογία του ἰδιαίτερα μέσα στὴ διδασκαλία του περὶ καταλλαγῆς ὑποστηρίζει ὅτι αὐτὸ δὲ συνέβη ποτέ, διότι θὰ ἐρχόταν σὲ ἀντίθεση πρὸς τὴ βασικὴ του θέση ὅτι ἡ θεότητα τοῦ Ἰησοῦ θὰ πρέπει νὰ θεωρηθεῖ «σαφής, ἀθνητικὴ καὶ οὐσιαστικῆς σημασίας».

Στὸ τελευταῖο ἄρθρο τοῦ τεύχους ὁ Daryl Ellis συζητᾶ τὴν κριτικὴ ποῦ ἀσκεῖ ὁ Christopher R. J. Holmes στὴ θέση τοῦ Eberhard Jüngel σχετικά μὲ τὸ κρυπτόν τοῦ Θεοῦ («*God's Hiddenness as Trinitarian Grace and Miracle: A Response to Christopher R. J. Holmes's Critique of Eberhard Jüngel's Conception of Divine Hiddenness*»). Ὁ συγγραφέας ὑποστηρίζει, ὡστόσο, ὅτι ὁ Holmes ἀδυνατεῖ νὰ κατανοήσει σημαντικές πλευρές τῆς χριστολογίας τοῦ Jüngel. Τὸ κρυπτόν τοῦ Θεοῦ εἶναι μία πολὺ χρησιμὴ θεολογικὴ κατηγορία, ἂν κατανοηθεῖ ὡς ἡ ἀπόσταση μεταξὺ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, ἡ ὁποία ὡστόσο γεφυρώνεται μέσῳ τῆς αἰώνιας αὐτοερμηνείας τοῦ Θεοῦ ποῦ ἐπιτυγχάνεται μὲ ὄρους ποῦ προσαρμόζονται στὶς δυνατότητες τῆς δημιουργίας. Ἔτσι ὁ Θεὸς παραμένει κρυπτός μὲ τὴν ἔννοια ὅτι δὲν μποροῦμε νὰ μιλήσουμε γι' αὐτὸν παρὰ μονάχα μέσῳ τοῦ Υἱοῦ καὶ εἰδικότε-

ρα με μία γλώσσα που αναφέρεται σε αυτόν και η οποία καθίσταται δυνατή εξαιτίας της επελεύσεως του Ἁγίου Πνεύματος.

*Αἰκατερίνη Τσαλαμπούνη, Λέκτορας Κ.Δ.,
Τμήμα Ποιμαντικῆς καὶ Κοινωνικῆς Θεολογίας Α.Π.Θ.*

Βημόθηρο (τεῦχος 2-3/2010)

Τὸ διπλὸ τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ ἔχει κεντρικὸ ἀφιέρωμα με τίτλο «Τὸ ψωμὶ τῶν ἀνθρώπων». Στὸ προλογικὸ σημεῖωμα ἡ συντακτικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ περιοδικοῦ δίνει ἓνα περίγραμμα τῆς προβληματικῆς τοῦ ἀφιερώματος.

Στὸ πρῶτο κείμενο με τίτλο «Θλίψη ἀπ' ἄκρου σ' ἄκρο» ἡ Εὔη Βουλγαράκη - Πισίνα ἀποτυπώνει κάποιες πρῶτες σκέψεις σχετικά με τὴν κρίση που διέρχεται ἡ ἑλληνικὴ κοινωνία. Ἀκολουθοῦν τὰ κείμενα που ἀναγνώστηκαν στὴν ἐπίσημη, δημόσια παρουσίαση τοῦ περιοδικοῦ με τίτλους «Μαθητὲς μίας θεολογικῆς ἀναγέννησης» (Ν. Τσιρώνη), «Νεολαία, οἰκουμενικότητα καὶ θρησκευολογία» (Ρ. Μ. Σάμπα), «Ἐνα περιοδικὸ τοῦ 21ου αἰῶνα» (Π. Βολάκης), «Οἱ χριστιανοὶ σήμερα» (Ἄ. Καλογερόπουλος). Στὴν ἐνότητα γιὰ τὰ ἐκκλησιαστικὰ γεγονότα φιλοξενοῦνται κείμενα, ὅπως τοῦ Ρ. Μ. Σάμπα με τίτλο «Κόκκινα κοπτικὰ Χριστούγεννα», καθὼς καὶ ἐκκλησιαστικὰ σχόλια καὶ εἰδήσεις.

Τὸ κεντρικὸ μέρος τοῦ περιοδικοῦ καταλαμβάνει τὸ ἀφιέρωμα γιὰ τὸ ψωμί. Τὸ πρῶτο κείμενο ἀπὸ τὸν Κ. Μπελέζο με τίτλο «Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον» ἐπιχειρεῖ μίαν σύντομη ἐρμηνευτικὴ προσέγγιση τοῦ κεντρικοῦ ἄξια τῆς Κυριακῆς Προσευχῆς. Στὸ ἐπόμενο κείμενο με τίτλο «Καθημερινὸ ψωμὶ καὶ Ἐκκλησία» ὁ Μητροπολίτης Σιασίστης καὶ Σισανίου Παῦλος ἀποτυπώνει, μέσα ἀπὸ ἓνα πραγματικὸ περιστατικὸ ἀνθρώπου που ὑπόκειται σὲ οικονομικὸ λόγφ κρίσης ἀδιέξοδο καὶ ἀποζητᾷ τὴν ἐλπίδα στὴν Ἐκκλησία, τὴν εὐλογη ἀλήθεια ὅτι ἡ ἀπουσία τοῦ Θεοῦ ὁδήγησε σὲ ἀπουσία τῆς ἀνθρωπιᾶς. Ὁ Β. Ἀντωνόπουλος στὸ κείμενο «Κοινωνικὴ δικαιοσύνη καὶ ἀτομικὸς πλουτισμὸς στὴν Παλαιὰ Διαθήκη» συζητᾷ τὰ σχετικά βιβλικὰ κείμενα. Ἀκολουθεῖ τὸ κείμενο-κήρυγμα τοῦ π. Ἄ. Πινακούλα με τίτλο «Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ» που περιγράφει τὴ δράση τοῦ Ἰωάννη τοῦ Βαπτιστῆ καὶ τὸ κάλεσμά του γιὰ μετάνοια, καθὼς καὶ τὴν προπαρασκευὴ τοῦ νέου λαοῦ τοῦ Θεοῦ, τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ε. Βουλγαράκη-Πισίνα στὸ ἐπόμενο κείμενο «Ὁ μόχθος τοῦ ψωμοῦ καὶ ἡ ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ» με ἀφετηρία σχετικὲς βιβλικὲς ἀναφορὲς (φιλοξενία Ἀβραάμ, πειρασμοὶ τοῦ Ἰησοῦ κ.ἄ.) ἐπιχειρεῖ νὰ ἐξάγει κάποια συμπεράσματα γιὰ τὴν ἀξιολόγηση τοῦ ζητήματος τοῦ πλοῦτου καὶ τῆς οικονομικῆς κρίσης.

Στὸ ἐπόμενο κείμενο με τίτλο «Τὸ ψωμὶ καὶ ὁ ἄρτος» ὁ Κ. Γανωτῆς ἀποπειρᾶται μίαν διασύνδεση τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου γύρω ἀπὸ τὸ ψωμὶ με τὴν πρακτικὴ τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὸν ἄρτο τῆς ζωῆς, τὸν Χριστό. Ὁ Μητροπολίτης Κορέας Ἀμβρόσιος στὸ κείμενο «Ψωμὶ ἢ μπάπ; Σχέση ἀμφίρροπη» συζητᾷ μέσα στὸ πλαίσιο τῆς πραγματικότητας τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς-Κορέας τὸ ἐρώτημα, ἐὰν ἡ Σάρκωση τοῦ Λόγου δὲν γινόταν στὴν Παλαιστίνη, ἀλλὰ στὴν Ἄπω Ἀνατολὴ θὰ

είχε ἄραγε ἀντικατασταθεῖ ὁ εὐχαριστιακὸς ἄρτος μὲ τὴν καθημερινὴ τροφή τῆς περιοχῆς, δηλαδή ρύζι σὲ μορφή πύλαφιου; Στὸ κείμενο ποὺ ἀκολουθεῖ μὲ τίτλο «Ἡ κοσμολογία τῆς Εὐχαριστίας» ὁ Τζ. Θεοκρίτοφ ὡς γεωλόγος φωτίζει ποικίλες ὄψεις (τὴ συμβολὴ τοῦ ἡλίου καὶ τῆς ἀτμόσφαιρας στὴν παραγωγή τοῦ κρασιοῦ καὶ τοῦ ψωμοῦ κ.ἄ.) τῆς θείας Εὐχαριστίας. Ὁ Δημ. Πασσάκος στὸ κείμενο μὲ τίτλο «Πῶς ἡ ἐνότητα τῆς πρώιμης Ἐκκλησίας κρίθηκε γύρω ἀπὸ ἓνα τραπέζι» ἐπιχειρεῖ ἐρμηνευτικὴ προσέγγιση τοῦ ἐπεισοδίου στὴν Ἀντιοχεῖα (Γαλ. 2, 11-21) σχετικὰ μὲ τὴν ἀποδοχὴ ἢ τὴν ἀπόρριψη ἀπὸ τὶς πρωτοχριστιανικὲς κοινότητες τῆς σημασίας τῶν ἰουδαϊκῶν νόμων γιὰ τὶς τροφὲς ἀναφορικὰ μὲ τὴν εὐχαριστία καὶ τὴν οἰκουμενικὴ προοπτικὴ τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ Χ.-Μ. Μπάρι στὸ κείμενο «Τὸ καθημερινὸ μας ψωμὶ δῶσε μας σήμερα» ἀποτυπώνει μὲ γλαφυρὸ τρόπο διαστάσεις τῆς Κυριακῆς Προσευχῆς γιὰ τὴν καθημερινὴ ζωὴ. Ὁ π. Χ. Χούτιουνεν στὸ ἐπόμενο κείμενο μὲ τίτλο «Ντάλις» προσεγγίζει μίαν ἄλλην ὄψη οικονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀνισότητος καὶ περιθωριοποίησης, ὅπως αὐτὴ παρουσιάζεται στὸ πλαίσιο τῶν καστῶν στὸν ἰνδικὸ πολιτισμὸ. Σὲ ἐπόμενο κείμενο μὲ τίτλο «Τὸ ψωμὶ τοῦ ἄλλου» ὁ Δ. Μόσχος ἀξιολογεῖ τὴν κοινωνικὴ πραγματικότητα (πρόβλημα ταυτότητας, κ.ἄ.) σὲ σχέση μὲ τὸ πνευματικὸ πρόβλημα τοῦ ψωμοῦ τοῦ ἄλλου. Τὸ ἀφιέρωμα συνεχίζεται μὲ κείμενα γιὰ τὰ «τελετουργικὰ ψωμιά» (πρόσφορο, ὕψωμο κ.ἄ.), λαογραφικὴ ἀνάλυση γιὰ τοὺς «γαμήλιους ἄρτους» (Μ. Μερακλῆς), παρουσίαση μίας κεντρικῆς μορφῆς τοῦ ἀρχαιοελληνικοῦ μύθου «Δήμητρα Σιτῶ» (Ἄλ. Σότου), μίαν πολιτικὴ-κοινωνιολογικὴ (Μ. Δρεττάκης) καὶ τεχνοκρατικὴ (Μ. Μπόλαρης) προσέγγιση γιὰ τὶς δυσλειτουργίες τοῦ οικονομικοῦ συστήματος καὶ τὶς ἀνισότητες κ.ἄ.

Στὴν ἐνότητα θρησκευολογία, μεταξὺ ἄλλων ὁ Ἄπ. Μιχαηλίδης στὸ κείμενο μὲ τίτλο «Ντάγμα» παρουσιάζει τὴν σχετικὴ ἰνδουιστικὴ διδασκαλία ὡς καθημερινὸ βίωμα καὶ λατρευτικὴ ἐμπειρία. Τὸ τεῦχος συνεχίζεται μὲ «τοὺς ἁγίους τοῦ καιροῦ μας» (ἁγία Μεθοδία τῆς Κιμῶλου), τὶς «μορφές» (μακαριστὸς Παῦλος πατριάρχης τῆς σερβικῆς Ἐκκλησίας).

Ἀκολουθεῖ ὁ «φάκελος Παιδεία» ποὺ εἶναι ἀφιερωμένοι στὸ μάθημα τῶν Θεραπευτικῶν. Στὴν ἐνότητα αὐτὴ φιλοξενεῖται τὸ ἄρθρο τοῦ Σ. Γιαγκάζογλου μὲ τίτλο «Θεραπευτικὴ ἀγωγή καὶ ἑτερότητα», ὅπου ἐξετάζεται μίαν ἐναλλακτικὴ πρόταση γιὰ τὸ θεραπευτικὸ μάθημα, στὴ συνέχεια γίνεται παρουσίαση τοῦ νέο-ἰδρυθέντος Πανελληνίου Θεολογικοῦ Συνδέσμου - ΚΑΙΡΟΣ, γιὰ τὴν ἀναβάθμιση τῆς θεραπευτικῆς ἐκπαίδευσης ἀπὸ τὸν Β. Ἀντωνόπουλο, ἀκολουθεῖ ἓνα κείμενο τοῦ Γ. Μπάρα «Μάθημα sui generis» καὶ τὸ ἄρθρο τοῦ Κ. Σύρου «Προοπτικὴ καὶ μέλλον τῆς θεραπευτικῆς ἀγωγῆς» κ.ἄ. Σὲ ἐπόμενη ἐνότητα γιὰ τὶς ἀνθρώπινες σχέσεις ἡ Ε. Καραγιάννη στὸ κείμενο «Ἡ διακονία τῶν προσώπων» ἐξετάζει τὴν ἔννοια τῆς διακονίας στὸ πλαίσιο τῆς οἰκογένειας.

Τὸ τεῦχος ὁλοκληρώνεται, μεταξὺ ἄλλων, μὲ πληροφορίες ἀπὸ τὴ ζωὴ τοπικῶν ἐνοριῶν, βιβλικρικτικῆ νέων ἐκδόσεων, παρουσίαση καινούργιων μουσικῶν δίσκων, παρουσίαση τοῦ προσώπου καὶ τοῦ ἔργου τοῦ γνωστοῦ ἁγιογράφου π. Στ. Σκλήρη, καὶ τὸν διάλογο μὲ τοὺς ἀναγνώστες.

Σύναξη (τεῦχος 114/2010)

Τὸ δεύτερο τεῦχος τοῦ τρέχοντος ἔτους εἶναι ἀφιερωμένο στὸ ἐπικαιρὸ ζήτημα τῆς οἰκονομικῆς κρίσης. Στὸ προλογικὸ ὁ Θ. Παπαθανασίου κάνει κριτικὲς νύξεις σχετικὰ μὲ ἀδυναμίες ποὺ παρουσιάζονται στὴν ἐκκλησιαστικὴ διατύπωση προτάσεων ὑπέρβασης τῆς κρίσης. Ἀκολουθεῖ εἰσαγωγικὰ ἓνα ἀνθολόγιο πατερικῶν, συνοδικῶν καὶ ἄλλων κειμένων σχετικὰ μὲ τρόπους θέασης τοῦ πλούτου στὸ πλαίσιο τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἥθους.

Στὸ πρῶτο κείμενο μὲ τίτλο «Οἱ εἰκόνες τῆς Βασιλείας» ὁ Θ. Παπαθανασίου σκιαγραφεῖ μὲ βάση τὴ σκέψη τοῦ ἁγίου Νικολάου τοῦ Καβάσιλα κάποιες πιθανὲς ἀδυναμίες καὶ ἐνδεχόμενες ἐλλείψεις (τὴν ἀπουσία τῆς ἀλληλεγγύης καὶ τῆς διακονίας ὡς ἀποφασιστικῶν στοιχείων τῆς Βασιλείας) τῆς εὐχαριστιακῆς ἐκκλησιολογίας.

Τὸ ἕκτενὲς κείμενο ποὺ ἀκολουθεῖ ἀποτελεῖ διάλεξη τοῦ ἀρχιεπισκόπου τοῦ Καντέρμπουρϋ R. Williams μὲ θέμα «Ἠθικὴ, οἰκονομικὴ θεωρία καὶ παγκόσμια δικαιοσύνη». Στὸ κείμενο αὐτὸ μέσα ἀπὸ μία περιεκτικὴ διερεύνηση τοῦ θέματος ἐπιχειρεῖται ἡ ἀποτύπωση τῶν ἀφιερωτικῶν ἀρχῶν καὶ τοῦ πολιτιστικοῦ πλαισίου γιὰ τὴν οἰκονομία. Τὸ πλαίσιο αὐτό, ὅπως ἐπίσης καὶ οἱ κεντρικὲς ἰδέες μίας χριστιανικῆς συμβολῆς στὸ ὅλο πρόβλημα, θὰ μπορούσαν νὰ ὀδηγήσουν σὲ μίαν ἠθικὰ ἀποδεκτὴ οἰκονομικὴ πολιτικὴ. Ἡ μεταφρασμένη αὐτὴ ἔκδοση τοῦ κειμένου συνοδεύεται καὶ ἀπὸ τὸ διάλογο ποὺ προκάλεσε στὸ ἀκροατήριό ἡ παραπάνω διάλεξη.

Στὸ ἐπόμενο κείμενο μὲ τίτλο «Οἱ Χριστιανοὶ μπροστὰ στὴν οἰκονομικὴ κρίση» ὁ Μ. Δρεττάκης προσφέρει μία περιγραφικὴ ἀποτύπωση τῆς σημερινῆς κοινωνικῆς πραγματικότητας μέσα στὸ πλαίσιο τῆς οἰκονομικῆς κρίσης καὶ κάνει λόγο γιὰ τὶς ἐν ἐνεργεῖα ἢ ἐν δυνάμει ἐπιλογὲς ποὺ ἔχουν οἱ χριστιανοὶ ὡς Ἐκκλησία ἢ ἀτομικὰ νὰ συνδράμουν στὴν ὑπέρβαση τῆς κρίσης.

Ὁ Γ. Κρανιδιώτης στὸ κείμενο ποὺ ἀκολουθεῖ μὲ τίτλο «Ἱατρικὴ καὶ ἐλεύθερη ἀγορά» ἐπιχειρηματολογεῖ περιγράφοντας τὴ λειτουργία τῆς ἱατρικῆς μέσα στὸ ἰσχύον οἰκονομικὸ πλαίσιο, ὅτι, δηλαδή, μπορεῖ αὐτὴ νὰ ἀσκηθεῖ ἐλεύθερα καὶ σύμφωνα πρὸς τὸ εὐαγγελικὸ πνεῦμα μονάχα ὡς δημόσια λειτουργία μακριὰ ἀπὸ τοὺς κανόνες τῆς ἀγορᾶς.

Ἀκολουθεῖ τὸ κείμενο μὲ τίτλο «Ἠθικὴ Τραπεζικὴ καὶ Ἠθικὲς Τράπεζες στὴν ὕστερη νεωτερικότητα» τῶν Γ. Πάστρα καὶ Χ. Τσοῦκα. Μετὰ ἀπὸ μίαν σύντομη ἐννοιολογικὴ ὀριοθέτηση τὸ ἄρθρο αὐτὸ διερευνᾷ τὸ ζήτημα τῆς σχέσης καὶ διακρίσεως μεταξὺ ἠθικῶν καὶ τῶν συμβατικῶν κοινωνικὰ ὑπεύθυνων τραπεζῶν.

Στὸ ἐπόμενο κείμενο μὲ τίτλο «Οἱ θέσεις τοῦ Ἰσλάμ γιὰ τὴν οἰκονομία» ὁ Ἄλ. Καριώτογλου διακρίνει τρία ἐπίπεδα ἰσλαμικῆς θεωρίας τῆς οἰκονομίας (μικροοικονομικὸ, μακροοικονομικὸ καὶ διεθνές), συζητώντας ἐπιμέρους ὄψεις (τραπεζικὸ, ἀσφαλιστικὸ σύστημα, κ.ἄ.).

Τὸ τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ ὀλοκληρώνεται μὲ τὶς μόνιμες στήλες γιὰ τὸ διάλογο μὲ τοὺς ἀναγνώστες, τὸ βιβλίο κ.ἄ.

Δελτίο Βιβλικῶν Μελετῶν (τομ. 26, ἔτος 36, Ἰανουάριος-Δεκέμβριος 2008)

Τὸ Δελτίο Βιβλικῶν Μελετῶν εἶναι τὸ μοναδικὸ στὸν ὀρθόδοξο χῶρο, βιβλικὸ (Π. καὶ Κ. Διαθήκη) περιοδικὸ τὸ ὁποῖο ἐκδίδεται σὲ ἑξαμηνιαία βάση (ἔστω καὶ μὲ μία χρονικὴ καθυστέρηση) ἀπὸ τὸ ἴδρυμα «Ἄρτος Ζωῆς». Ὁ παρῶν τόμος ποὺ καλύπτει ὅλο τὸ ἔτος 2008 φιλοξενεῖ τὰ πρακτικὰ τοῦ διεθνοῦς συνεδρίου μὲ τίτλο «Ἡ Ἁγία Γραφή καὶ ὁ σύγχρονος εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς» ποὺ ὁργανώθηκε τὸ 2007 ἀπὸ τὸ Παιδαγωγικὸ Ἰνστιτοῦτο καὶ τὴν Ἑλληνικὴ Βιβλικὴ Ἑταιρεία.

Στὸ πρῶτο ἄρθρο μὲ τίτλο «Ὁ ἐνιαῖος εὐρωπαϊκὸς συνταγματικὸς χῶρος καὶ τὸ θρησκευτικὸ φαινόμενο» ὁ Εὐ. Βενιζέλος ἐπιχειρηματολογεῖ ὑπὲρ τῆς αὐτονότης σημασίας τῆς χριστιανικῆς παράδοσης καὶ εἰδικότερα τῆς Ἁγίας Γραφῆς γιὰ τὴν ὑπαρξὴ καὶ τὴν ταυτότητα τῆς Εὐρώπης, ἐπισημαίνοντας ταυτόχρονα τὴν ἀλήθεια ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ διακριθεῖ εὐκόλα ἡ ὑπαρξὴ μίας χριστιανικῆς προοπτικῆς στὸν εὐρωπαϊκὸ συνταγματικὸ πολιτισμὸ.

Στὸ κείμενο ποὺ ἀκολουθεῖ μὲ τίτλο «Ὁ εὐρωπαῖος ὡς πολίτης τοῦ κόσμου καὶ ἡ βιβλικὴ παράδοση γιὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὴν οἰκουμένη», ὁ Σ. Παπαθεμελῆς ἐπιχειρεῖ μίαν πρώτη ἀνίχνευση τῶν δομικῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ στὴν προοπτικὴ τοῦ βιβλικοῦ ὁράματος.

Ὁ Ἰω. Καραβιδόπουλος στὴ μελέτη του μὲ τίτλο «Πολιτισμικὴ ἀνθρωπολογία καὶ Ἁγία Γραφή» ἐξετάζει τὴ σημασίαν καὶ τὴν προσφορὰ τῆς διεπιστημονικῆς ἀλληλεπίδρασης γιὰ τὴ βιβλικὴ ἔρευνα καὶ συγκεκριμένα τὴν περιοχὴ τῆς πολιτισμικῆς ἀνθρωπολογίας στὶς διάφορες ἐκδοχές της (ἀγγλική, ἀμερικανική).

Ὁ U. Luz στὸ ἄρθρο «Interpretation of the Bible in postmodern Europe», ἀφοῦ περιγράφει τὶς ποικίλες νοσηματοδοτήσεις τῆς ἔννοιαν τῆς «μετανεωτερικότητας», ἀποπειρᾶται μίαν σκιαγράφηση τεσσάρων ἐπιμέρων ὄψεων (ὅπως π.χ. τὴν «ἀποδόμηση» τοῦ ρόλου τοῦ συγγραφέα καὶ τοῦ ἀναγνώστη) αὐτοῦ ποὺ περιγράφει ὡς «μετανεωτερικὲς βιβλικὲς ἐρμηνεῖες».

Ὁ Ἰω. Πέτρου στὸ δοκίμιο ποὺ ἀκολουθεῖ μὲ τίτλο «Ἁνθρωπος, θρησκεία, πολιτισμὸς στὸ πλαίσιο τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἔνωσης» ἐξετάζει τὸ ζήτημα τῆς σχέσης ἀνθρώπου καὶ πολιτισμοῦ στὸ εὐρωπαϊκὸ πλαίσιο χρησιμοποιώντας παραδείγματα ἀπὸ τὸ χριστιανισμὸ.

Ὁ E. Lohse στὸ κείμενο «Humanitarian ethics and biblical tradition in modern Europe» ἐξετάζει κατὰ πόσον εἶναι δυνατόν νὰ πραγματοποιηθεῖ συνάντηση καὶ διάλογος τῆς «κοσμικῆς» ἀνθρωπιστικῆς ἠθικῆς μὲ τὴν πλούσια βιβλικὴ ἠθικὴ διδασκαλία μὲ ἐπίκεντρο τὸ Ρωμ. 13, 1-7, ὅπου δίδονται βασικὲς ἀρχές γιὰ τὴν ἀσκηση τῆς κοινωνικῆς ὑπευθυνότητος ἐκ μέρους τῶν χριστιανῶν.

Στὴν ἐπόμενη μελέτη μὲ τίτλο «Ἀπὸ τὴν πρωτοχριστιανικὴ κοινωνία στὴν πολυπολιτισμικὴ καὶ παγκοσμιοποιημένη ἀτομικότητα», ὁ Π. Βασιλειάδης ἐξετάζει τὸ καίριο καὶ διαχρονικὸ πρόβλημα τῆς σχέσης ἀτομικότητας - κοινωνίας μέσα ἀπὸ τὸ πρῶτο τῶν λύσεων ποὺ προτείνονται ἀπὸ τὸ βιβλικὸ ὄραμα καὶ τὸ εὐχαριστικὸ γεγονός.

Ὁ Otfried Hofius στὸ ἐπόμενο κείμενο μὲ τίτλο «Ἡ βιβλικὴ μαρτυρία περὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ὁ θρησκευτικὸς πλουραλισμὸς» ἐπεξεργάζεται μίαν θεολογικὰ

θεμελιωμένη απάντηση στο ερώτημα του θρησκευτικού πλουραλισμού μέσα από μία προσέγγιση, η οποία έχει ως άφειηρία και δομικό άξονα τη βιβλική μαρτυρία για τον Ίησοϋ Χριστό.

Στό μελέτημα με τίτλο «Kenosis, mimesis and emancipation. On Vattimos interpretation of Christianity» ό Gaetano Chiurazzi συζητά κάποιες από τις κεντρικές θέσεις του Ίταλοϋ στοχαστή G. Vattimo σχετικά με τó ρόλο του Χριστιανισμού στο δυτικό πολιτισμό.

Ό Β. Ποϋχνερ στο άρθρο του «Τό φιλι του Ίούδα και οι μεταμορφώσεις του Χριστοϋ» έρευνά την γενεαλογία των μοτίβων τής βιβλικής αφήγησος σχετικά με τη σύλληψη του Χριστοϋ στη Γεθσημανή (τό φιλι του Ίούδα πρós τον Διδάσκαλό του και την δυνατότητα του Διδασκάλου, μεταμορφώνοντας τον έαυτό του, να αποφύγει τη σύλληψη).

Ό Μ. Μπέζος στο δοκίμίο του με τίτλο «Η βιβλική ταυτότητα τής Εϋρώπης» συζητά τó ζήτημα τής χριστιανικής η μη ταυτότητας τής Εϋρώπης, επιδιώκοντας να αναδείξει ως ιστορικά δίκαιη και αποδεκτή την πρόταση πού κάνει λόγο για τη βιβλική (βλ. μονοθεϊστική) ταυτότητά της.

Ό Γ. Τσακαλίδης στο άρθρο του «Η Βίβλος για τούς άθεούς (η οι περιπέτειες ένός άθεού με τη Βίβλο)» εξετάζει με βάση την περίπτωση του άθειστη καθηγητή Μ. Machovec (την δεκαετία του '70 σέ πανεπιστήμιο τής τότε ένωμένης Τσεχοσλοβακίας), έάν και σέ πιό βαθμό έχει επηρεάσει η Βίβλος τούς άθεους τής Εϋρώπης.

Τό τεϋχος του περιοδικού όλοκληρώνεται με τά «Χρονικά», όπου περιέχονται δύο κείμενα, τά όποια προέρχονται από δημόσια συζήτηση με θέμα «΄Ας σκεφτοϋμε με τη Βίβλο». Πρόκειται για τά κείμενα «Η Π. Διαθήκη στη ζωή τής Όρθόδοξης Έκκλησίας» (Μ. Κωνσταντίνου), και τó «Τό στοίχημα του Άρτου Ζωής: η Βίβλος στον Δημόσιο χώρο τής σκέψης» (Σ. Ζουμπουλάκης). Τέλος υπάρχει και σχετική βιβλιοκριτική ένότητα για παρουσίαση σύγχρονων βιβλικών μελετών.

Πνευματική Διακονία (τεϋχος 8, Άπρίλιος-Άϋγουστος 2010)

Τό περιοδικό Πνευματική Διακονία άποτελεί περιοδική έκδοση τής Ίερās Μητροπόλεως Κωνσταντίας και Άμμοχώστου και περιλαμβάνει θεολογικά μελετήματα πάνω σέ άφιερώματα η άλλα θέματα. Τό παρόν τεϋχος είναι άφιερωμένο στο θέμα «Θεοτόκος και Έκκλησία»

Στό πρώτο κείμενο του άφιερώματος με τίτλο «Περί των προτυπώσεων τής Θεοτόκου στην Παλαιά Διαθήκη» η Εϋ. Δάφνη εξετάζει τις βιβλικές (Παλαιά Διαθήκη) αναφορές (Γένεση, Ήσαϊας, προφήτες) πρós τó πρόσωπο τής Θεοτόκου μέσα από την έρμηνευτική προοπτική τής Καινής Διαθήκης και τής Παράδοσης.

Στό κείμενο πού ακολουθεί με τó τίτλο «Η Μητέρα του Κυρίου στην Καινή Διαθήκη» η Αϊκ. Τσαλαμπούνη μελετά τις σχετικές αναφορές τής Καινής Διαθήκης (άπ. Παϋλος, εϋαγγέλια) για τó πρόσωπο τής Θεοτόκου, άναδεικνύοντας τη βαθεία θεολογική σημασία του προσώπου της για τó έργο τής θείας Οικονομίας.

Στὸ ἐπόμενο δοκίμιο μὲ τίτλο «Ἡ Θεοτόκος καὶ τὸ χριστολογικὸ δόγμα τῆς Ἐκκλησίας» ὁ Στ. Γιαγκάζογλου ἀποτυπώνει μὲ συντομία τὴ (δογματικὴ) διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὴν Θεοτόκο σὲ σχέση μὲ τὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ, καθὼς καὶ τὴ συνεργία Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου στὸ μυστήριό τῆς ἐνανθρώπησης.

Ἡ Εὐτ. Γιούλιση στὸ κείμενο «Τὸ ἡσυχαστικὸ ἦθος τῆς Θεοτόκου» πραγματεύεται μὲ βάση τὶς πλούσιες ἀναφορὲς τῆς πατερικῆς παράδοσης γιὰ τὸ πρόσωπο τῆς Θεοτόκου, τὶς ἀνθρωπολογικὲς προεκτάσεις ποὺ ἀπορρέουν ἀπὸ τὴν περὶ τοῦ προσώπου τῆς διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας ὡς προτύπου μίμησης στὴν ὁδὸ τῆς ἀγιότητας.

Ὁ Γ. Φίλιας στὸ μελέτημά του «Πηγές, διαμόρφωση καὶ ἐξέλιξη τῶν θεομητορικῶν ἑορτῶν» ἐξετάζει τὶς πηγές (ἀπόκρυφα εὐαγγέλια) καὶ τὴν ἐξέλιξη καὶ διαμόρφωση τῶν ἑορτῶν (Γενέσιον, Εἰσόδια, κ.λπ.) πρὸς τιμὴν τῆς Θεοτόκου.

Ὁ Τρ. Τσομπάνης στὸ κείμενό του μὲ τίτλο «Ἡ Θεοτόκος στὴ Βυζαντινὴ τέχνη» ἀσχολεῖται μὲ τὸ ζήτημα τῆς εἰκονογραφικῆς ἀπόδοσης τῆς Θεοτόκου στὴ βυζαντινὴ τέχνη.

Ἡ Brigitta Schrade στὸ ἐπόμενο κείμενο μὲ τίτλο «Σταυροδρόμι πολιτισμῶν, ἡ ὀρθόδοξη τέχνη ὡς μεσάζων στὴ δυτικὴ κοινωνία» συζητᾷ τὴν εἰκονογραφικὴ θέση τῆς Θεοτόκου σὲ Ἀνατολὴ καὶ Δύση καὶ τὸ ρόλο τῆς ὀρθόδοξης τέχνης ὡς γέφυρας στὴν διαμόρφωση τῆς πολιτισμικῆς ἐνότητας τῆς Εὐρώπης.

Ἀκολουθεῖ σὲ νεοελληνικὴ ἀπόδοση τὸ ἐγκώμιο «στὴν πάνσεπτη κοίμηση τῆς μητέρας τοῦ Θεοῦ» τοῦ ἁγίου Ἰωάννη τοῦ Δαμασκηνοῦ.

Στὸ κείμενο μὲ τίτλο «Ἡ κοίμηση τῆς Θεοτόκου, ἱστορία, συμβολισμός, θεολογία», ὁ Μητροπολίτης Κωνσταντίας-Ἀμμοχώστου Βασίλειος ἀναφέρεται σὲ ὄψεις ποὺ ἀφοροῦν στὴν Κοίμηση τῆς Θεοτόκου (θάνατο καὶ ταφή, ἀνάσταση καὶ μετάσταση).

Ὁ Θ. Γιάγκου στὴ μελέτη του μὲ τίτλο «Ἡ νηστεία τοῦ Αὐγούστου» ἐρευνᾷ τὶς σχετικὲς πηγές, τὴν ἐξέλιξη καὶ τὴν διαμόρφωση τῆς νηστείας τοῦ δεκαπενταύγουστου.

Στὸ τελευταῖο κείμενο τοῦ ἀφιερώματος μὲ τίτλο «Ἦλθεν ἡ Θεοτόκος ἐν τῇ Κύπρῳ, εἰς χώραν λάρναξ» ὁ Γ. Κάκκουρας ἐξετάζει τὶς γραπτὲς μαρτυρίες (Συναξάρι Τριωδίου, Δαμασκηνὸς Στουδίτης-15ος αἰ., κ.ἄ.) οἱ ὁποῖες κάνουν λόγο γιὰ φυσικὴ παρουσία τῆς Θεοτόκου στὴν Κύπρο, ἡ ὁποία χαρίζει στὸν πρῶτο τοπικὸ ἐπίσκοπο τὸ ὠμοφόριό του. Τὸ τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ ὁλοκληρῶνεται μὲ τὴν ἐνότητα γιὰ τὰ ἐκκλησιαστικὰ γεγονότα καὶ χρονικὰ τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας.

Νέα Εὐθύνη (τεῦχος 1, Σεπτέμβριος-Ὀκτώβριος 2010)

Τὸ περιοδικὸ *Νέα Εὐθύνη* ἀποτελεῖ διμηνιαία ἔκδοση ποὺ αὐτοπροσδιορίζεται ὡς περιοδικὸ ἐλευθερίας καὶ γλώσσας. Πρόκειται γιὰ ἐπανεκδόση ὑπὸ νέα διεύθυνση, σχῆμα καὶ ἐμφάνιση τοῦ ἱστορικοῦ περιοδικοῦ «Εὐθύνη» ποὺ πρωτοκυκλοφόρησε ὑπὸ τὴν διεύθυνση τοῦ Κώστα Τσιρόπουλου τὸ 1961.

Στὸ πρῶτο δοκίμιο μὲ τίτλο «Στὸν ἀπέραντο ὠκεανὸ καὶ πάλιν» ὁ Κ. Χατζηνατωνίου ἀποπειροᾶται μία προσέγγιση καὶ ἕναν προβληματισμὸ γύρω ἀπὸ τὴν πο-

λυεπίπεδη κρίση (κρίση αξιών, ιδεολογιών κ.λπ.) την οποία βιώνουμε στη χώρα μας.

Στη συνέχεια παρουσιάζεται με τίτλο «Δέν φτάνει να γράφεις, πρέπει να σχηματίσεις μία παράδοση» μία επιλογή από τις επιστολές μεταξύ του Γιώργου Σεφέρη και της άφελφης του Ίωάννας Τσάτσου κατά την περίοδο 1919-1970.

Μετά τα «Πελασγικά τετράστιχα» ποιήματα του Γιώργου Γεωργούση, ακολουθεί το κείμενο «Η Φιλοσοφία ενώπιον της πρόκλησης της εποχής μας» του Κ. Ἀνδρουλιδάκη. Στο κείμενο αυτό ο στοχαστής επιχειρεί να εκφράσει ορισμένες σκέψεις πάνω σε κρίσιμα ερωτήματα που σχετίζονται με τη ρευστότητα και τις ανακατατάξεις της εποχής μας (σε επίπεδο ανθρωπολογικό, κοινωνιολογικό, τελικά πολιτισμικό). Ἀκολουθῶς, παρεμβάλλονται δύο ποιήματα («Ἀναλύοντας το χιόνι», «Σουρεαλιστική προσευχή») του Δημ. Ἐλευθεράκη.

Στη συνέχεια ακολουθεῖ το δοκίμιο του Στ. Γιαγκάζογλου «Θεολογία καὶ Πολιτισμός», στο ὁποῖο επιχειρεῖται μία θεολογική θεώρηση τοῦ πολιτισμοῦ, με βασικό ἄξονα τις προτεραιότητες ἑνὸς γόνιμου ἀλλὰ καὶ ἐπιτακτικοῦ διαλόγου τῆς σύγχρονης θεολογικῆς σκέψης με τὸν πολιτισμὸ τῆς ἐποχῆς μας με ἄξονα τὴ θεολογική κατανόηση τοῦ προσώπου, τὴ θεολογική γλῶσσα, τὴν προστασία τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος, τις προκλήσεις τῆς βιοτεχνολογίας, τὸν σεβασμὸ τῆς ἑτερότητας, τὴν νοηματοδότηση τοῦ σύγχρονου πολιτισμοῦ.

Ὁ Τζῶν Ρῶλς στὸ κείμενό του «Θεωρία τοῦ σώματος καὶ τῆς ἁμαρτίας» ἐκθέτει μία περὶ τοῦ σώματος θεώρηση με βάση βιβλικά κείμενα καὶ ἀναφορές. Ἀκολουθεῖ τὸ διήγημα τοῦ Γ. Καρέρη «Στὸ πρῶτο ραντεβού», ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴν ποιητικὴ συλλογὴ «Ἄραδὴν» τῆς Ἰω. Γαλανάκη καὶ ἡ θεατρικὴ κωμικὴ πράξη «Ψαρόσουπα» τοῦ Στ. Πολενάκη. Τὸ τεῦχος ὁλοκληρώνεται με τις σπῆλες γιὰ τις εἰδήσεις, τὰ σχόλια καὶ τὰ κριτικά σημειώματα.

Recherches de Science Religieuse (τόμος 98, τεῦχος 1, Ἰανουάριος-Μάρτιος 2010)

Ὁ P. Royannais στὸ πρῶτο κείμενο τοῦ τρέχοντος τεύχους με τίτλο «Penser philosophiquement la theologie», επιχειρεῖ καταρχᾶς μία ἐννοιολογικὴ ὀριοθέτηση τῶν ἐνοιῶν «φιλοσοφία - θεολογία», μελετώντας στὸ πλαίσιο τῆς *Summa Theologica* τοῦ Θωμᾶ Ἀκινάτη τὴ μεταξύ τους σχέση. Ἐπικεντρώνοντας στὸ ἔργο τοῦ K. Rahner βρίσκει ἐπιβεβαίωση τῆς σχέσης θεολογίας καὶ φιλοσοφίας ἐπὶ τῆς βάσει τοῦ χαλκηδόνιου μοντέλου.

Στὸ ἐπόμενο μελέτημα με τίτλο «La théologie entre urgence rhénoménologique et endurance herméneutique» ὁ H-J. Gagey ἀναλαμβάνει τὴν προσπάθεια νὰ ἀπαντήσει στὴν πρόκληση καὶ στὸν προβληματισμὸ πὸς θέτει στὴ θεολογικὴ σκέψη ὁ γνωστὸς φαινομενολόγος στοχαστής J. - L. Marion σχετικά με τὸ γιατί οἱ θεολόγοι δὲν προσπαθοῦν καθόλου νὰ προχωρήσουν σὲ μία φαινομενολογικὴ ἀνάγνωση τῶν γεγονότων τῆς Ἀποκάλυψης πὸς περιέχονται στὶς Γραφές, ἐμμένοντας σὲ ὄντικες, ἱστορικὲς ἢ ἄλλες προσεγγίσεις. Τὸ ζήτημα τῆς παθητικῆς ἢ μὴ προσέγγισης καὶ ἀποδοχῆς τῶν «φαινομένων» ἔρχεται στὸ προσκήνιο.

Ὁ V. Holzer στὸ ἐπόμενο κείμενο μὲ τίτλο «"Philosopheur à l'intérieur de la théologie". La transcendance de la question ontologique comme voie d'accès à une philosophie de la religion dans l'oeuvre de K. Rahner» ἐπιχειρεῖ μίαν ἐπαναγνώσθη τοῦ ἔργου τοῦ Rahner στὴν προοπτικὴ τῆς ἐξέτασθς τῆς σχέσθς φιλοσοφίας καὶ θεολογίας.

Στὸ τελευταῖο κείμενο μὲ τίτλο «Homousios et homoousios. La substance entre théologie et philosophie», ὁ J.-Y. Lacoste μὲ ἀφετηρία τὴν δυνατότητα ὑπαρξῆς κάποιου χάσματος μεταξὺ τοῦ τί ἐννοεῖται καὶ τοῦ τί πράγματι ὁμολογεῖται σὲ ἓνα ἀπὸ τὰ ἄρθρα τοῦ Ὁροῦ τῆς συνόδου τῆς Χαλκηδόνας, ἐπισημαίνει τὴν ἀναγκαιότητα μίας φιλοσοφικῆς κριτικῆς τῆς θεολογικῆς χρήσθς κάθε ἔννοιας, διευρύνοντας τὴν προβληματικὴ στὴν προοπτικὴ τῆς περὶ μεταβολῆς τῶν Τιμίων Δώρων εὐχαριστιακῆς θεολογίας.

Revue Theologique de Louvain (τόμος 41, τεῦχος 2 2010)

Στὸ πρῶτο ἄρθρο τοῦ τεῦχους μὲ τίτλο «L' echo de l'enseignement de Vatican II sur le prebyterat dans la situation actuelle» ὁ G. Routhier μὲ ἀφορμὴ τὸ «Year for Priests» ἐπανεξετάζει τὴν διδασκαλία τῆς Β' Βατικάνειας Συνόδου πάνω στὸ ἀξίωμα τοῦ πρεσβυτέρου σὲ σχέση μὲ τὰ καθήκοντα καὶ τὸ ρόλο ποὺ καλοῦνται νὰ διαδραματίσθουν στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλῆσιας.

Στὸ κείμενο ποὺ ἀκολουθεῖ μὲ τίτλο «"Dieu" dans le texte. Note sur la sémantique du jeune Heidegger» ὁ Sylvain Camilleri ἐξετάζει φιλολογικὰ καὶ φιλοσοφικὰ τὴ χρήση τῆς ἔννοιας "Θεός" στὸ πρῶμο ἔργο τοῦ φιλοσόφου, προκειμένου νὰ ἀναδείξει τὴν ἰδιαίτερη σημασία τῆς σὲ κάθε περίπτωση.

Οἱ P.-J. Laurent καὶ C. Plaideau στὸ ἐπόμενο κείμενο μὲ τίτλο «Pentecôtismes et neo-pentecôtismes» ἐξετάζουν τὰ αἷτια καὶ τὶς διεργασίες ποὺ ὀδηγοῦν στὸ ἀξιοσημεῖο φαινόμενο τῆς σημαντικῆς αὔξησης καὶ διάδοσης τῶν πεντηκοστιανῶν καὶ ἄλλων «χαρισματικῶν» προτεσταντικῶν κινήσεων.

Στὸ τελευταῖο ἄρθρο τοῦ τεῦχους μὲ τίτλο «Les femmes de la généalogie de Jésus dans l'évangile de Matthieu et l'application de la Torah» ὁ Th. Osborne διερευνᾷ τὸ Ματθ. 1, 1-17, 18-25, προκειμένου νὰ ἀναδείξει τὴ διασύνδεση τῶν ἀναφορῶν σὲ τέσσερις ἢ πέντε γυναῖκες στὸ γενεαλογικὸ δέντρο τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τὸν Ἰουδαϊκὸ Νόμο, καὶ κατὰ συνέπεια τὴ σημασία ποὺ ἔχει ἡ τήρηση τῶν ἐπιταγῶν τοῦ Νόμου μέσα ἀπὸ τὸ πρῖσμα τῶν προφητικῶν ἐξαγγελιῶν καὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ γιὰ τὴν εὐαγγελικὴ ἀφήγηση τοῦ Ματθαίου.

Istina (τόμος LV, τεῦχος 1/2010)

Τὸ πρῶτο τεῦχος τοῦ τρέχοντος ἔτους εἶναι ἀφιερωμένο στὸ θέμα «Ἐκκλῆσια καὶ πολιτισμὸς στὴ σύγχρονη ὀρθόδοξη θεολογία». Περιέχει μέρος τῶν εἰσηγήσεων ποὺ ἀνακοινώθηκαν στὸ διεθνὲς συνέδριο ποὺ διοργανώθηκε ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία Θεολογικῶν Σπουδῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δημητριάδος στὸ Βόλο στὶς 7-10 Μαΐου τοῦ 2009.

Στο πρώτο κείμενο με τίτλο «La relation de l'Église à la culture et la dialectique de l'eschatologie et de l'histoire» ὁ Π. Καλαϊτζίδης ἐξετάζει τὴ σχέση μεταξύ Ἐκκλησίας καὶ πολιτισμοῦ μέσα ἀπὸ τὸ πρῶτο τῆς ἑσχατολογίας, ἀσκώντας κριτικὴ σὲ περιπτώσεις στενοῦ ἐναγκαλισμοῦ καὶ σύγχυσης τῆς Ἐκκλησίας πρὸς πολιτισμικά καὶ ἔθνικα μορφώματα.

Ὁ Δ. Μόσχος στὸ ἄρθρο πὸν ἀκολουθεῖ με τίτλο «Église et culture aux premiers siècles chrétiens. Une tentative de description de leurs relations à travers le modèle du martyr chrétien» παρουσιάζει τὴ σχέση Ἐκκλησίας καὶ πολιτισμοῦ κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς αἰῶνες με ἐπίκεντρο τὴν ἐκκλησιαστικὴ αὐτοσυνειδησία, ὅπως διαμορφώνεται στὶς περιπτώσεις τοῦ μαρτυρίου ἀλλὰ καὶ με τὴν ἐπίδραση στοιχείων ἀπὸ ἄλλες θρησκευτικὲς παραδόσεις τῆς ἐποχῆς καὶ συγκεκριμένα τὸν ἰουδαϊσμό.

Ὁ π. Α. Καμπερίδης στὴ μελέτη «L'essor de l'ethno-théologie et le déclin de la conscience eschatologique de l'Église orthodoxe à la veille de la guerre de l'Indépendance grecque de 1821» μέσα ἀπὸ μία πολυεπίπεδη ματιὰ προσεγγίζει ἐρμηνευτικὰ τὸ φαινόμενο τῆς ἐκκοσμίκευσης τῆς ἑσχατολογίας καὶ τῆς ἀνάδειξης τῆς ἐθνοθεολογίας στὸν ὀρθόδοξο ἑλλαδικὸ κῶρο με κεντρικὸ παράδειγμα τὸν περὶ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα τοῦ 1821.

Στὸ ἐπόμενο ἄρθρο με τίτλο «Mission et civilisation» ὁ Μητρ. Νιγηρίας Ἀλέξανδρος με τρόπο ἀφηγηματικὸ, σύμφωνα με τὸν ἀφρικανικὸ τρόπο ἔκφρασης, συζητᾷ τὰ προβλήματα καὶ τὶς προκλήσεις πὸν τίθεται στὸ πλαίσιο τῆς ὀρθόδοξης ἱεραποστολῆς στοὺς γηγενεῖς πληθυσμοὺς τῆς Ἀφρικῆς με κεντρικὴ ἐπίδιωξη τὴν ἀνάγκη «ἐμπολιτισμοῦ» (inculturation) τοῦ εὐαγγελίου στὸ οἰκεῖο πλαίσιο.

Ἡ Ν. Παπαγεωργίου στὸ κείμενό της «L'Église et les traditions locales dans le cadre de la mission. Le postulat de l'inculturation» ἐξετάζει τὸ ρόλο τῆς ἱεραποστολῆς με ἐπίκεντρο τὴν διάσταση τοῦ «ἐμπολιτισμοῦ» στὸ πλαίσιο τῶν τοπικῶν πολιτισμῶν.

Ὁ Χρ. Σταμούλης στὸ ἐπόμενο δοκίμιο «Église et culture de l'incarnation» με ἄξονα τὴν ἔννοια τῆς ἐνσάρκωσης τοῦ Λόγου δείχνει πρὸς τὴν ἀνάγκη ὑπέρβασης ποικίλων προβληματικῶν περιπτώσεων, ὅπου στὸ ὄνομα τῆς ὀρθόδοξης παρατηρεῖται μία ἀποκρήρυξη τοῦ πολιτισμοῦ με συνέπεια νὰ καθίσταται δυσχερὴς ἡ σχέση τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸν κόσμο.

Τὸ τελευταῖο κείμενο ἀπὸ τὸν π. Δημ. Μπαθρέλλο με τίτλο «Typologie des rapports entre christianisme et culture selon H. Richard Niebuhr et la théologie orthodoxe contemporaine», με ἀφετηρία τὴν περιφημὴ τυπολογία τοῦ ἀμερικανοῦ θεολόγου R. Niebuhr, ἀποπειρᾶται νὰ ἀποτυπώσει τοὺς τύπους πὸν παρουσιάζονται στὸ πλαίσιο τῆς σύγχρονης ὀρθόδοξης θεολογίας ἀναφορικά με τὴ σχέση Ἐκκλησίας καὶ πολιτισμοῦ. Τὸ τεῦχος ὁλοκληρῶνεται με τὴ στήλη τοῦ περιοδικοῦ γιὰ τὶς βιβλιοπαρουσιάσεις.

Νικόλαος Ἀσπροῦλης

Φιλόθεος - Philotheos, International Journal for Philosophy and Theology
(τεῦχος 10/ 2010)

Πρόσφατα κυκλοφόρησε τὸ 10ο τεῦχος τοῦ ἐτήσιου διεθνoῦς περιοδικoῦ «Φιλόθεος» ποὺ ἐκδίδεται ἀπὸ τὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Βελιγραδίου. Εἴκοσι ἕξι συγγραφεῖς παρουσιάζουν τὶς σκέψεις τους πάνω σὲ διάφορα θέματα, γράφοντας στὰ γερμανικά, ἀγγλικά, γαλλικά, σερβο-κροατικά ἢ στὰ ρωσικά. Τὰ περισσότερα ἀφοροῦν τὴ φιλοσοφικὴ ἐπιστημονικὴ προβληματικὴ, ἀλλὰ μερικὰ ἔχουν καὶ μεγάλο θεολογικὸ ἐνδιαφέρον. Τέτοια εἶναι τοῦ Rodoljub Kubat μὲ τίτλο «Zwei Aspekte (biblischer) Theologie: Der hermeneutische Entwurf» καὶ τοῦ George Varvatsoulas, «The Parable of the Prodigal Son as a Modern Psychological Reading», ποὺ ἀνήκουν στὸ χῶρο τῆς βιβλικῆς θεολογίας. Τὴν ἰδιαίτερον προσοχὴ τῶν θεολόγων ἀξίζει καὶ τὸ ἄρθρο τῆς Mary C. Sheridan, «Sophia and Savior in Gnostic Theology: Introduction and Background», ὅπως καὶ τὸ ἄρθρο «The Controversy between Barlaam of Calabria and Gregory Palamas on Demonstrative and Dialectical Syllogisms Revisited», ποὺ συνέγραψε ὁ Stamatios D. Gerogiorgakis. Τὸ κείμενο τοῦ Frano Prcela, «Spis Jurja Krizanica “Della Missione in Moscovia” (1641): Prikaz djela i njegove dijaloške i teološke implikacije za aktualni ekumenski dijalog Katoličke crkve s Pravoslavnim crkvama» εἶναι σημαντικό γιὰ τὸ σύγχρονο οἰκουμενικὸ διάλογο. Μεγάλο ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν τρία κείμενα πάνω σὲ θέματα ρώσικης θρησκευτικῆς φιλοσοφίας, τῆς Tat'jana Grigor'evna Čelovenko, «Russkaja religioznaja filosofija: nekotore osobennosti fenomenologičeskoj refleksii», τοῦ Bogdan Lubardic μὲ τίτλο «Philosophy of Faith: Lev Shestov and Apophatic Deconstruction of Reason» καὶ τοῦ Sergej Anatol'evič Nižnikov, «Metafizika imjaslavija v tvorčestve A. F. Loseva: antičnye i isihastkie istoki». Τὰ ἄρθρα τοῦ Kofi Ackah, «Aristotle on God», τοῦ Jean-Michel Charrue, «Providence et liberte chez Jamblique de Chalcis», τὸ ἄρθρο «Personal Experience and Speculation in Plotinus» ποὺ συνέγραψε ὁ Dionysios Skliris καὶ τοῦ Bogoljub Šijakovic, «Hellenic Gifts out of Christian Hands», κινoῦνται στὸ χῶρο μεταξὺ φιλοσοφίας καὶ θεολογίας.

Dragica Tadic